

JOSEP GIACOSA

EL MÉS FORT

COMEDIA EN TRES ACTES

TRADUCCIÓ DE NARCÍS OLLER

BARCELONA

BIBLIOTECA POPULAR DE «L'AVENÇ»

1908

PERSONES

CESAR NAL'LI, 60 anys.

ELISA, sa muller, 48 anys.

SILVI, llur fill, 28 anys.

FLORA, muller den Silvi, 25 anys.

EDUARD FALCIERI, nebot den Cesar, 29 anys.

Senyor NORI, secretari den Cesar.

Marquès PAOLO*.

L'enginyer TAL'LORI.

El general RIBORDONE.

La comtesa TOMÀ.

Quatre senyoretetes.

Cinc jovenets barbamecs i goinosos.

AMBRÒS, criat.

Un altre criat.

---

*) Qui sapiga que a Italia no s dóna l don sinó a personatges de certa gerarquia o d'alta niçaga, ben diferentment d'Espanya, on se dóna a tothom, compendrà fàcilment el per què del Don Paolo n'ha fet aquí l Marquès Paolo. Amb aquest petit cambi obtinc el mateix proposit de diferenciació que tingué l'autor de l'original, sense que l'obra sen resenti gens. — *El Traductor.*

L'escena representa una sala gens enfarfegada, però sí bastant rica i elegant, on la família hi duu l'intimitat. Al fons, dugues portes: la de l'esquerra, donant a una saleta, es la d'ús general. Per la de la dreta s'veu el menjador. Entre amdugues hi ha una cònsola amb mirall, i al recó dret, una tauleta, manosa, de joc. Al costat esquerre de l'escena, i en primer terme, un escalfa-panxes, i, en segon terme, l'entrada a un salonet groc que dona pas a les habitacions den Silvi i sa muller. Al costat dret hi ha, en primer terme, una taula-escriptori, i en segon terme la porta de les habitacions dels pares.

Dreta, la de l'espectador.

ACTE PRIMER

ESCENA I

EN CESAR, LA FLORA, EN SILVI, L'ELISA
I L'EDUARD

(Surten de dinar. Dòna Elisa duu un vestit fosc, i la Flora un de clar, molt a la moda; amdugues, molt senyores i elegants. Els homes, de smocking. L'Eduard, molt a la dernière, deixant migveure, per sota l'ermilla, una cadena d'or, de la qual pengen, pels costats, dugues cadenetes, una pera i l'altre pera un manyoc de petits ormeigs.)

CESAR *(de bon humor)*. — Sí, sí, ja fa temps que hi penso. Plegaré l ram.

SILVI. — Veiam, veiam.

CESAR. — Jo també me n'aniré a viure a Roma.
(Enrondant el còs de la Flora amb el seu

braç.) I allí la meva estimada nora m'ini-
ciarà en els goigs de l'intel·lecte. No s diu
així?

FLORA. — Així.

CESAR. — I que no t costarà gaire, creu. Que
encara que hagi sabut fer quartets, l'ànima
la tinc poètica.

FLORA. — Oh! I que prou sabem que, en l'ordre
intel·lectual, basta desitjar per posseir.

SILVI (*a sa mare*). — Sents, quines sentències?

EDUARD. — I en el corporal, Flora?

FLORA. — No me n'ocupo.

CESAR. — En Silvi m farà seguir els estudis
dels artistes per veure quadros i estatuës.

SILVI. — Això no, papà. Soc de l'ofici i n'hau-
ria de dir bé. (*Ha obert un caixó de cigars.*)
Mira, dels teus ja no n'hi ha. No n queden
sinó dels grossos per fer el fatxada: «Im-
periales. Flor de Cuba».

EDUARD (*parant la mà*). — Dels que fumo jo.

SILVI (*donant-n'hi un de molt llarg*). — Té. (*Al
seu pare.*) Ah! Sí, n'hi ha un. (*Entregant-
li.*) Un modest Medianitos.

CESAR. — Gràcies.

(*En Silvi encén un misto i l'ofereix al seu
pare. Un criat deixa a la cònsola l
serrei de cafè.*)

FLORA (*va per servir-lo*).

EDUARD (*seguint-la i signant-li un quadret pen-
jat al costat de la cònsola*). — Aquest es el
Creuze que t deia.

FLORA. — Sí, sí. Ja l conec.

EDUARD. — No t'agrada?

FLORA. — Molt. Me recorda una aria de Gluck.

EDUARD. — Però no hi veus una animeta frívola?

SILVI (*donant una revista a sa mare*). — Té, mamà: la teva non-non: *L'artista modern*.

ELISA. — La non-non! I la llegeixo conciençudament cada vetlla.

SILVI. — Però si fa quinze dies que es aquí i encara està per tallar!

ELISA. — Perquè he mirat el sumari i no parla de tu. Ingrat!

CESAR (*molt complagut*). — Eh! Com s'ha fixat en els cigars que m'agraden i en les costums de sa mare?

SILVI. — Visc tant poc amb vosaltres, que, es clar, ho reparo tot.

ELISA. — Ja tens raó. De primer, al col·legi a Anglaterra; després, la volta al món; ultimament, a Roma, la pintura, la teva dòna... En no essent per les meves malalties i el parell de mesos que passem vora l'Ilac cada tardor, d'ençà que vas complir dotze anys no t'hauria pas vist més.

CESAR. — Trاسبasant-lo, el bon vi guanya.

(*Un criat porta a D. Cesar dos telegrames en una safata ont hi ha un talla-paper d'argent.*)

CESAR (*abans de descloure ls telegrames, baixet al criat*). — I doncs?

EL CRIAT. — La Duana era tancada. El rebrem demà dematí.

CESAR. — Ja guardes el coneixement?

EL CRIAT (*ensenyant-li un plec*). — Miri-sel

CESAR. — I aquells estoigs?

EL CRIAT. — Damunt de la xemeneia.

(*Durant aquest dialoguet, en Silvi ha estat observant la Flora i l'Eduard.*)

CESAR (*desclou els telegrames, els llegeix i els torna a la safata. El criat sen va. En Cesar s'acosta a l'escalfa-panxes i, a la quieta, s'assegura de si ls dos estoigs són allí.*)

ELISA (*an en Silvi*). — Què espies?

SILVI. — Diria que l meu cosí Eduard vol festejar la meva dòna.

ELISA (*bromejant*). — No tindria pas mal gust.

SILVI. — Uil Com vol amagar les cartes!

ELISA. — Però, que t'ho creus?

SILVI. — Calla, que ha vist que parlem d'ell.

EDUARD (*acostant-se an en Silvi*). — Veig que a la teva dòna li agrada molt el Greuze.

SILVI. — A mi també.

EDUARD. — Confessa, però, que l teu art es l'antipoda de l'altre. Tu ets un passional.

A París vaig veure l'any passat el celebre retrat que vas fer de Miss Cline, i no m negaras que aquells tons d'ambre fosc són ben dramatics.

SILVI. — Com que jo soc pintor... sabs?... no sé què vols dir.

FLORA (*passant pera servir el cafè an en Cesar.*

A l'Elisa). — Tu, mamà, no n prens, eh?

ELISA. — Al vespre, mai.

CESAR (*a la Flora, que li ofereix la taça*). —

Gracies. Deixa-la aquí. (*Indica l' desobre de la xemeneia. La Flora l'obeeix i va per entornar-sen a la cònsola.*) Espera-t! Quines presses!

FLORA. — Me n'anava a servir els altres.

CESAR. — Que s'esperin.

EDUARD. — Ja ns arranjarem nosaltres. Ja ns-e servirem. (*Va a pendre l' cafè.*)

CESAR (*prenent dos estoigs de damunt de la xemeneia i oferint-ne un a la Flora*). — Aquest, per tu.

FLORA (*tota sorpresa*). — Aiai!

CESAR (*donant l'altre a l'Elisa*). — I aquest... a la meva senyora muller.

FLORA (*que ha obert l'estoig*). — Preciosa! Es den Tiffani.

ELISA (*an en Cesar*). — Com es això, Cesar?

CESAR. — Pels meus seixanta anys.

ELISA. — El món al revers. Nosaltres t'haviem de regalar.

CESAR. — Que millor *regalo* que la vostra acceptació? (*A la Flora*). Ho he dit bé?

FLORA. — Admirablement. I què diré jo, ara?

CESAR. — Tu m faras un petó aquí. (*Presentant-li una galta. La Flora la besa.*) I un altre aquí. (*Li ofereix l'altra, que la Flora besa també.*) I ara m diras que no t dol d'haver deixat Roma, ni d'haver passat l'hivern amb aquests pobres vellets.

FLORA. — Doldre-m? Que me n'alegro!

EDUARD. — I d'haver, per fi, fet coneixença amb els nous parents?

FLORA. — D'això se n'alegra la parentela. (*A l'Elisa.*) El teu, mamà? (*L'Elisa li mostra! present rebut.*) Un anell! Quin zafir! Splendid! Hermosíssim! Però, mira la meva civella. Mira, Silvi. Que bonica, eh? Sembla arrencada de la tunica d'un Faraó. Es den Tiffani. Tot seguit ho he conegut.

SILVI. — Jo també. Com que l'estoig ho porta.

EDUARD. — Veiam.

FLORA. — Mira quanta vida tél Quina ubriaguesa de goig, eh? Mira com riu!

SILVI. — Deu tenir el vi alegre.

CESAR (*treient-se de l'infern de la levita un plec clos i tremolant-lo en l'aire*). — Up...pa, Eduard! Up...pa! (*Li tira.*)

EDUARD (*copsant-lo*). — A mi i tot?

CESAR. — A mi i tot? T'admira, eh? Després que a taula m'has estat donant sablaços com un miserable.....

EDUARD. — Erà per afalagar-te, home! (*Va per descloure l sobre.*)

CESAR. — No, no l descloguis, encara.

EDUARD. — Per què?

CESAR. — No, no ho ensenyis. Ja t'exclamaras a soles.

EDUARD. — Hola! (*S'aparta, obre, en treu alguns bitllets i els compta lentament.*)

CESAR. — Està bé?

EDUARD (*desilusionat*). — Divinament. Lo que em devies! (*Matxuca ls bitllets i sels embutxaca.*)

ELISA. — Què es això, noi?

EDUARD. — No re. Aigua passada, que no mòl.

ELISA. — Doncs jo hauria dit que encara molia.

CESAR (*entregant un coneixement an en Silvi*).

— Això ho rebras demà: es a la Duana.

SILVI (*llegint, radiant*). — Un Mercedes!

FLORA (*entusiasmada*). — Què dius!

SILVI (*abraçant al seu pare*). — Papà! Massa, massa.

CESAR. — Això rai! N'estas content?

SILVI. — I tal!

CESAR. — Te m'hi enduras alguna vegada al camp? M'hi voldras?

SILVI. — Si t voldré, dius?

FLORA. — Oh, Silvi! Un Mercedes!

CESAR. — De quaranta cavalls.

ELISA. — Sant Antoni gloriós!

SILVI. — No tinguis por, mamà.

FLORA. — Es una maquina heroica. Els heroes són generosos.

ELISA. — Massa que corria ja l'altre.

FLORA. — Ja es vell: té reuma articular.

EDUARD (*an en Silvi*). — Ara, bé deuras decidir-te a despatxar aquell estaquirot de *chouffeur*, eh?

CESAR. — Pobre de tu! Te pendria l regalo.

SILVI. — Tranquilisa-t: està ben segur.

FLORA. — I tant segur! No s mou!

EDUARD. — Tenir ales per no volar!

CESAR. — Tu, anarquista, els hauries de detestar els automobils.

EDUARD. — Per què? L'automobil es la ma-

quina anarquica per excelencia: no vol fre ni lleis.

SILVI. — Com tu.

EDUARD. — Com tothom que pensa un xic.

FLORA. — Però, que es veritat que ets anarquista, tu?

EDUARD. — Fa dos mesos que m coneixes i encara m'ho preguntes?

(Torna l criat amb un altre telegrama i l'entrega a D. Cesar, que l llegeix.)

FLORA. — M'ho ha dit en Silvi, ho he sentit aquí casa, la gent ho fa córrer.

EDUARD. — Però tu no ho creus.

CESAR *(al criat)*. — Vès si l senyor Nori es aquí casa.

EL CRIAT. — El senyor secretari fa mitja hora que ha tornat. També hi havia telegrams per ell.

CESAR. — Que faci l favor de venir un moment.

(El criat sen va.)

FLORA *(a l'Eduard)*. — Anarquista, petroler, dinamiter?

EDUARD. — Segons com convingui.

FLORA. — De noia, hauria sigut el meu somni daurat casar-me amb un anarquista. Sort que vaig trobar primer en Silvi.

EDUARD. — Sort! Per què?

FLORA. — Per mil raons.

EDUARD. — Diga-m la mil·lesima.

FLORA. — Perquè no ets ric.

SILVI. — Mil gracies.

FLORA. — Amb tu m'hi vaig casar per amor i perquè ets artista.

EDUARD. — Per allò de no ser ric, sabs, Flora, soc enterament del teu parer.

SILVI. — Però si tu no ho ets, no ha depengut pas de tu.

EDUARD. — Ni de tu el que ho siguis.

SILVI. — Just. Però si de la riquesa del meu pare a mi no se men pot donar cap merit, a tu sí que se te n'hauria pogut donar d'haver pescat la que buscaves.

EDUARD. — No t'entenc.

SILVI. — I que no anaves poc lluny a pescar-la!

EDUARD (*capint*). — Aaah!

CESAR. — I, doncs, què trafiques a espatlles meves, tu?

EDUARD (*an en Silvi*). — Apa, explica-t.

SILVI. — Què vols que expliqui?

EDUARD. — Diga-ho, home, diga-ho. Fes-me l favor. Apa.

SILVI. — Què estas llegint, mamà?

EDUARD. — Ah, no! Escolta: quan se comença... La Flora ja ho deu saber

FLORA. — Jo? No sé re.

EDUARD. — Vès si m creuré que en Silvi no t'ho ha contat.

SILVI. — Com que l secret no es meu ni la cosa l'interessava...

EDUARD. — Doncs ho explicaré jo i veurem si les teves informacions són exactes.

SILVI. — Les tinc d'un parent de la persona...

EDUARD. — Ah! Ja entenc! Que es a Roma.

Si erro, correteix-me. (*An en Cesar.*) Sabs que l'istiu passat en Labieni va convidar-me a caçar amb ell en els Carpacis. Prop de la seva hisenda hi ha una mina d'or de la qual la *Gold Company dell'Alaska* va oferir-ne inútilment doscents milions.

CESAR. — La mina de Raplitz.

EDUARD. — On se cull or, ja ho sabs tu.

CESAR. — I tu on se llença. Endavant.

EDUARD. — La mina es de la marquesa de Raplitz, una noia que la va heredar del seu pare...

SILVI. — Quan tenia vinticin anys.

EDUARD. — I que l'administra admirablement.

SILVI. — Fa vint anys.

EDUARD. — Just. Fa vint anys.

FLORA. — Suma: quaranta-cinc.

ELISA. — Quasi la meva edat.

CESAR. — I es soltera?

SILVI. — Jo t diré: s'explica: té una lleugera deformació a l'esquena.

EDUARD. — Oh! Visible! Visible!

SILVI. — Jo no l'he vista. Ara, tu, que n'ets bon testimoni...

EDUARD. — En Labieni va presentar-m'hi, i tots dos varem passar una mesada al castell de Raplitz. La marquesa es molt instruida i té molt talent.

SILVI. — Sinó que, per desgracia, els anarquistes no entren en els seus somnis virginals com en els de la meva dòna.

EDUARD. — Que no? No li hauria pas fet poca

gracia! Però no poseu en perill la meua modestia. No hi hagués de per mig un cosí que li diu tia per afecte patrimonial...

SILVI. — Aqueix cosí es un artista riquíssim, que no fa cas del diner i ques deurà morir tísic aviat.

FLORA. — En Lecozcky? Es la tia d'en Lecozcky? Ja l'he vista ên fotografia! Oh, Eduard! Ets colossal!

EDUARD. — Sí, eh? Doncs si aquella senyora fos jove i guapa, ni que havés tingut molt més de lo que té, tots vosaltres m'haurieu aplaudit que m'hi casés. N'estic segur.

SILVI. — Perquè s'hauria pogut creure...

EDUARD. — S'hauria pogut creure! Què m contes? Ningú s'ho hauria cregut. Doncs bé: lo que jo pregunto es que, anc que ella hagués sigut jove i guapa i jo m'hi hagués casat per amor, què n'hauria tret el món? El món no n'hauria tret sinó l tenir un panxa-contenta més. Re més que això. I ja n'hi ha prous! — Ara, ja comprens que allí no hi cabia engany. L'edat d'ella i el seu defecte físic destruïen per sí sols la menor sospita de tot amor carnal. Però hi cabia una altra cosa, sí: una aliança de dues energies per dirigir un instrument de gran potencia. Una cosa molt millor i més alta que una novela sentimental. Una riquesa com aquella, un idili l'esterilisa. Disposar-ne i estar-se contemplant la lluna al costat de Julieta, fóra defraudar el món.

SILVI (*fastiguejat*). — Ja! Quan se tracta d'una acció baixa, no hi ha com fer teories per ennoblir-la.

FLORA. — Però...

SILVI. — I què li hauries dat, tu, al món?

EDUARD. — Hauria vist en mi un dominador.

CESAR. — Ep, noi! Això no s pot dir així com així. De primer t'hi havies de casar, i hauriem vist com anava, que ls negocis tots són nèts quan surten bé.

SILVI (*donant copets a l'espatlla del seu pare*). — Això no podeu dir-ho licitament sinó els homes honrats.

EDUARD. — Sembla que la Flora també ho condemni. T'ho pregunto a tu, perquè m creia que tenies un criteri més nou. També ho censures?

FLORA. — Què se jo!

EDUARD. — Anc que no fos sinó per agradar al teu marit...

SILVI. — No per agradar-me: per anar d'acord.

ELISA (*reptant an en Silvi*). — Silvi!

FLORA. — Reconec que t defenses bé. Maneges el sofisme amb una traça que enamora. I el sofisme té més encants que la veritat.

SILVI (*amb desdeny*). — Ditxoses intel·lectuals!

FLORA. — Que no t'agraden les dònnes intel·lectuals?

SILVI. — No, no. A mi m'agraden naturals.

EDUARD. — Pastorils.

SILVI. — Tu les voldries minerals; però, noi, no n vènen.

EDUARD. — Bona! La faré córrer.

CESAR (*a la Flora*). — Encara m deus una lliçó de ping-pong, Flora.

EDUARD. — I a mi una revenja.

FLORA. — Mentres arriba la gent, encara potser tindrem temps.

SILVI. — Que hi ha recepció?

ELISA. — Vindran els veïns de la casa a felicitar el teu pare.

SILVI. — Quina ganga! Sort que haig de sortir.

ELISA. — Oh!

SILVI. — Espero en Paolo, que hem d'anar al Club.

FLORA. — Miracle!

SILVI. — Cert. No hi vaig mai; però aquest vespre hi ha votació d'un soci i en Paolo m'ha demanat que no hi faltés.

EDUARD. — Ja! Per tombar-lo.

SILVI. — I vindrà a buscar-me.

EDUARD (*a la Flora*). — I bé, doncs? Una partida...

FLORA. — De primer vui posar-me aquesta civella al cinturó.

EDUARD. — Oh! Això aviat es fet.

FLORA (*que s'ha tret el cinturó*). — Molt bé! Ara haig de treure-m la vella.

EDUARD (*treient-se de la cadeneta unes estisorettes i oferint-les-hi*). — Vès si t serveixen.

FLORA. — I acabat hi hauré de clavar aquesta.

EDUARD. — Amb un punxó.

FLORA. — Veïam. (*S'asseu i continua.*)

ESCENA II

EL SENYOR NORI I ELS CITATS

CESAR (*veient an en Nori*). — Hola! Vingui aquí. (*Se l'enduu fins a la taula-escriptori i li ensenya un telegrama rebut.*) Llegeixi aquest telegrama. Vostè també n'ha rebut?

NORI. — Sí, senyor. Dos de xifrats, urgents i llarguissims: l'un darrera l'altre, de l'Isidor Lamias.

CESAR. — M'ho figuro. Deixi-mels veure. Els ha dexifrat?

NORI. — El primer, el més llarg. He tingut por de fer-me esperar massa.

CESAR. — Duu la clave?

NORI. — Tingui-la.

(Se posen ambdós a dexifrar.)

FLORA (*ha arrencat la primera civella i ha enfilat la nova*).

EDUARD. — Ara, per fixar-la, una agulla gruixuda.

FLORA. — I jo no n tinc cap.

EDUARD. — D'aqueixes capsades amb una perleta que duus al coll. Vosaitres sempre n dueu alguna de més.

FLORA. — Com ho sabs, tu?

EDUARD. — Me permets que te la tregui?

SILVI (*prompte*).—No. Dispensa. Es cosa meva.

EDUARD. — Perdonà.

SILVI (*molestat, arrenca a la Flora l'agulla del collet prop del clatell*).

FLORA. — Ei, tén compte, a poc a poc.

SILVI (*entregant-li l'agulla*). — T'he punxat?

FLORA (*esguardant-lo maliciosa i somrient*). — Això voldries? (*S'assegura la civella amb l'agulla.*)

SILVI (*acostant-se-li i en veu baixa i apassionada*). — Pitjor voldria. Vés a jugar, vés. (*S'allunya i se recolza a la xemeneia, d'esquena al foc.*)

FLORA (*que s'ha posat el cinturó*). — Llestos. (*An en Silvi.*) Mira, al menos, si m cau bé.

EDUARD. — Admirablement.

FLORA. — No t'ho preguntava a tu. Véns, papà?

CESAR. — Aviat. Dóna primer la revenja a l'Eduard.

EDUARD.—Oncle, després recorda-m que t'haig de dir una cosa.

(*La Flora sen va per la porta esquerra del forum, ont hi ha la taula del ping-pong.*

L'Eduard la segueix. Se veu com juguen.)

CESAR (*que ha acabat de dexifrar els telegrams, s'alça i avança fins a la bateria amb en Nori. An en Nori.*). — Musiques, home! I cah s'ha de matar! Ja ho ha dit deü mil vegades. Aquest tracta ls negocis a suïcidi periodic i rotatiu. Vostè segueixi venent.

NORI. — Es que recordo que'l vell Lamias va matar-se de debò.

CESAR. — I, doncs, si ja es mal de família, què hi puc fer jo? Vengui, vengui.

NORI. — Avui, quan vostè era fóra, ha vingut al despaig en Faust Lamias, el fill que viu a Milan. Estava tant furiós, que he hagut de tancar totes les portes. Deia, baladrejant, que arruinem el seu pare, que es una traició, que armarà un escandol, que allò que s'havia acordat era comprar.

CESAR. — Tutturutut! En els negocis no hi han d'entrar ni la clemència ni les amenaces. Quantes ne queden en cartera?

NORI. — Siscentes.

CESAR. — Vengui. Jo no soc el caixer de la casa Lamias. I digui an en Bianchi, que demà, per cop final, les llenci totes a la plaça.

NORI. — Però... Permeti-m. Si...

CESAR (*amb autoritat*). — Hem de parlar de re més?

NORI. — No, senyor.

CESAR (*passant al mig de l'escena*). — Vol una taça de cafè? Una breva?

NORI. — Gràcies. No, senyor.

CESAR. — Què sab de la seva germana?

NORI. — El meu cunyat m'escriu que ha entrat ja en convalecència, però que té tant poques forces.

CESAR. — Digui an en Batista que li envii vintiquatre ampolles de Burdeus del 92. Es un bon reconstituent.

NORI. — Mil gràcies.

CESAR. — Del 92. Digui-li que les hi expedeixi demà dematí. Bona nit tingui.

NORI. — Molt bona nit. (*Sen va.*)

SILVI (*amorós, al seu pare*). — Que generós sempre!

CESAR. — Pse! Dóna tant gust, quan un pot!
(*Dirigint-se a la saleta del ping-pong.*) Eil
Ara jo. Que no heu acabat encara?

FLORA (*crident, contenta*). — Ghem. S'ha acabat.

EDUARD. — M'ha guanyat. Vine, vine.
(*En Cesar passa a la saleta.*)

ELISA (*an en Silvi*). — Per què has estat tant asprot amb l'Eduard?

SILVI. — No l puc sofrir. Tant indelicat i presumit, jo no sé com el meu pare, que es tant delicat i senzill, el pot aguantar tot el dia.

ELISA. — Què vols fer-hi? Es fill de la germana que se li va morir tant jove, i no té altres parents.

SILVI. — No soc tant bo jo.

CESAR (*desde l salonet*). — Ai, quin cop!
(*Una pilota del ping-pong rodola del salonet fins al mig de l'escena.*)

FLORA (*animada i rient, i perseguint-la l'Eduard, crident alhora*). — Es meva, es meva!

EDUARD (*cullint-la*). — Meva! Adventegg, oncle. (*Torna la pilota al salonet.*)

FLORA (*an en Silvi*). — Que no vols jugar, tu?

SILVI. — No. Gracies. La mamà i jo enraonem.

FLORA. — De coses series?

ELISA. — No. Fem conversa.

FLORA. — Facin, facin. (*Acatament i cap al salonet.*)

ELISA (*an en Silvi*). — L'Eduard, a taula, parlava d'una conferència que demà s donarà al Circol Artistic.

SILVI. — Sí. De la conferència d'un tal Tito Osco, un xerraire, sobre l'Estetica de les Niçagues.

ELISA. — I proposava a la Flora que hi anés amb ell.

SILVI. — Ja ho crec! I la Flora ha acceptat.

ELISA. — Que t sab greu?

SILVI. — Me sab greu que vegin la meva dòna sola amb l'Eduard.

ELISA. — Sola! En una conferència!

SILVI. — Me sab greu; però no vui ficar-m'hi.

ELISA. — Per què no hi vas tu, també?

SILVI. — Jo? Ah, no! Semblaria que ls vigilo.

ELISA. — Vols que ls hi acompanyi jo?

SILVI. — Tu hi aniries?

(*Un criat entra al salonet i parla baixet a la Flora.*)

ELISA. — Per gust, no, es clar. Com que no n'entenc re d'aqueixes coses...

SILVI. — Tu no ets intel·lectual.

ELISA. — No, no, fill.

FLORA (*desde l salonet, al criat*). — Vaig. (*Passa la raqueta a l'Eduard.*) Eduard, acaba la partida depressa, que convé retirar la taula. (*Avança a l'escena.*) Mamà, allà hi ha l general amb les seves filles.

ELISA. — I per què no entren?

FLORA. — Diu que esperen la comtesa per fer l'entrada solemne. Però tu no t moguis, no t moguis pas, que no vui trencar la confiança. Ja hi vaig jo.

(Surt per l'usual.)

ELISA *(an en Silvi)*. — Doncs quedem entesos. L'acompanyaré. Ara ho diré al teu cosí.

SILVI. — Oh! Si li dius, sí que t'estalviaras la pena d'anar-hi, me sembla. Del teu oferiment la Flora n'estaria contenta, però l que es l'Eduard ja buscarà excusa per desfer-se del compromís.

ELISA. — Vols dir?

SILVI. — Ell s'ho tramava per trobar-se sol amb la Flora. Fallant-li l'ocasió, maleït el gust que ha de trobar-hi, ell, en això de l'Estetica de les Niçagues.

(Un criat que ve del menjador prepara silenciosament damunt de la cònsola un servei de xampany i pastes; un altre criat retira del salonet la taula del ping-pong.)

CESAR *(desde l salonet)*. — Hola! Ens treuen d'aquí.

EDUARD. — Doncs, així, tu i jo passem comptes. *(El pren del braç i se l'enduu cap a la taula-escriptori. "A mitja veu.")* També jo n deuré sucar una mica, no?

CESAR. — De què?

EDUARD. — Dels guanys. Ja sé que ha anat gras. He vist el meu amic Lamias.

ESCENA III

EL MARQUÈS I ELS CITATS

(*El Marquès entra venint de l'usual*)

CESAR. — Hola, marquès! Com va?

MARQUÈS. — Divinament. I vostè?

CESAR. — Bé. Gracies.

EDUARD (*an en Cesar, en havent saludat al marquès*). — Vine-m aquí, que no m'escapis. (*Se l'enduu altra vegada a la taula-escriptori i parlen a mitja veu amb freqüents rialles.*)

MARQUÈS (*a l'Elisa*). — Ja ho sé, ja. Donya Elisa, vostè m'ha d'ensenyar una mà i un anell.

ELISA (*entregant-li l'estoig*). — L'anell no més, que no me l'he posat encara.

MARQUÈS. — Si fes el favor de posar-sel... Les joies, dins d'un estoig, no m diuen re.

ELISA (*posant-se l'anell i allargant-li la mà*). — Està servit.

MARQUÈS (*besant-li la mà*). — I, ara, l'anell ja ni l veig. (*An en Silvi.*) Què t sembla? I tant pensada que la duia! Tot venint, me l'he empescada.

SILVI. — Com que l trajecte es curt...

ELISA. — Qui hi ha allà?

MARQUÈS. — Allà hi ha (*an en Silvi*) la teva

dòna, que fa ls honors de la casa al general Rebordone, al seu col·legi de senyoretetes i a l'imprescindible ròssec de cinc jovenets del primer vol. Vagin amb compte, eh, perquè tots són grassets i llefiscosos com cupidells mullats. Ademés, hi ha un gran pom de flors sobre ls marciais genolls del general. I estan esperant aquell angel de la comtesa Tomà, per entrar tots plegats a presentar el pom al senyor de la casa, que ha complert els seixanta anys. Flors, en aquesta edat, no les comprenc. Deu ser un símbol.—Però sospito que s tracta d'algun assalt, perquè allí veig una bateria de xampany.

ELISA. — Ja ha acabat? Men vaig a rebre-ls.

(Sen va pel salonet.)

SILVI. — Escabullim-nos pel menjador, que no ns veuran.

MARQUÈS. — S'està tant bé aquí!

SILVI. — Doncs que no hem d'anar al Club?

MARQUÈS *(com desmemoriat)*. — Ah! *(Com dient que s repensa.)* Oh!

SILVI. — La votació no es aquest vespre?

MARQUÈS. — Sí, però...

SILVI. — Has remogut cel i terra perquè aquell pillet no conseguís ficar-se entre la gent com cal i...

MARQUÈS. — No exagerem.

SILVI. — Temies que m'oblidés d'anar-hi.

M'has dit no sé quants cops que vindries a buscar-me...

MARQUÈS. — Sí; però si la votació a hores d'ara ja deu estar feta.

SILVI. — Com? Si no s tanca fins a les dotze.

Bah! Queda-t, si vols. Jo me n'hi vaig.

MARQUÈS (*tot seguit*). — No, home.

SILVI. — Què vols dir? Quin posat més estrany prens.

MARQUÈS. — No. Es que he pensat que, abans de donar un desaire així a un home, cal tenir proves de la seva indignitat.

SILVI. — Quant fa que m contaves no sé quantes pillades del tal Falba?

MARQUÈS. — Cert; però repetia veus que corren... recullides a la lleugera.

SILVI (*crident al seu pare*). — Papà.

MARQUÈS. — Què fas, ara? Per ventura has de...?

CESAR. — A mi m crides?

SILVI. — Sí, un moment. Sabs que l senyor Falba pretén ser admès al Club?

CESAR. — No m'extranya.

SILVI. — I tu, què n dius?

CESAR. — Ah! No m'hi fico. Però jo, a casa, no l rebria.

SILVI (*al Marquès*). — Ho veus?

EDUARD. — Com: ho veus? Si en Paolo es precisament dels més encarniçats en combatre-li!

MARQUÈS (*a l'Eduard*). — Però tu l votes?

EDUARD. — Jo, sí.

SILVI. — Naturalment. Quina mena d'home es el senyor Falba?

- CESAR. — Un brut, que, tenint filles casadores, se les corre amb ballerines.
- EDUARD. — I per això hem de dar-li bola negra? Així delmaries el Club.
- SILVI. — No es per això.
- CESAR. — Doncs per què?
- SILVI. — Perquè es un negociant de mala llei.
- CESAR. — Ui! Ui!
- SILVI. — Que s'ha fet els seus amb els desastres municipals de Roma i Nàpols.
- CESAR. — I què? Quan se perden diners, sempre hi ha algú que ls guanya. I allavors tothom contra ell?
- SILVI. — Contra ls pillets.
- CESAR. — Però, i què n sab la gent de lo que es el negoci?
- SILVI. — El suficient. Si tu t proposessis com soci del Club, ja voldria veure jo si tindries ni una bola negra.
- MARQUÈS (*inquiet*). — Però quina conversa de tenir!
- CESAR. — Jo no m faig proposar perquè men vaig al llit a les deu. Però si ho fes... Hum!
- SILVI (*rient*). — Cla, cla, clac!
- CESAR. — Ten rius? Me tombarien.
- SILVI. — A tu? A tu?
- MARQUÈS (*neguitós*). — Deixem-ho córrer.
- ELISA (*mirant desde l salonet, ple de gent*). — Cesar, vine, vine, que veuras.
- MARQUÈS (*prompte*). — Sent? La seva senyora l crida.
- CESAR (*anant-hi*). — Ja vinc. (*Veus de moltes*

persones.) Massa bondat, massa! Senyora comtesa! Oh! General!

EDUARD (*observant el Marquès i en Silvi, entre sí*). — Què diantre passa?

MARQUÈS (*an en Silvi*). — Vols fer-me l favor de no anar-hi?

SILVI. — Veurem. (*Surt a rebre.*)

ESCENA IV

ELS CITATS, L'ELISA, EN CESAR, LA FLORA, EL GENERAL AMB LES SEVES QUATRE FILLES, CINC JOVENETS SENSE PÈL DE BARBA, ATITLLATS, FLOREJATS, ELEGANTÍSSIMS I ACOMPASSATS, I LA COMTESA.

(*Les noies enronden donya Elisa, parlant totes alhora.*)

TOTES LES SENYORETES. — Sí, sí, donya Elisa: permeti-ns-ho. Un parell de voltes; un parell, no més.

ELISA. — Es que l saló no està disposat. Com que per la meva malaltia en tot l'hivern no s'ha obert...

SENYORETA PRIMERA. — Al salonet groc. Allí hi ha l piano.

ELISA. — Es tant petit!

SENYORETA SEGONA. — Ja som poques.

SENYORETA TERCERA. — Desde aquí guardarem tanda.

GENERAL. — Donya Elisa: interposo l'autoritat dels meus bigotis blancs. Però per un tom no més, eh? Faci l favor. Ja fã tres nits que ballen, aqueixes distretes, i jo m moro de són.

ELISA (*rendint-se*). — Flora.

FLORA. — Si, mamà. Ja men cuidaré jo.

(*Les senyoretetes estan totes contentes; els joves, seriosos. La Flora sen va al salonet groc.*)

LES SENYORETES (*fent complot d'amagatotis*). — Marquès, marquès. (*Enrondant-lo.*) Marquès: faci l favor de tocar.

MARQUÈS. — Cah! Jo, pobre de mi?

LES SENYORETES. — Sigui amable, marquès!

MARQUÈS. — Si no més sé tocar velluries, jo.

SENYORETA PRIMERA. — Molt bé. Gavotes i minuets. Apa, apa.

MARQUÈS (*indicant un jovenet*). — Bé: queç comenci en Ricard. Després ja veurem.

LES SENYORETES. — Ricard: un vals. (*Surten en turba.*)

ELISA. — General: una copa de xampany?

GENERAL. — Per què no? l després una partida d'écarté amb don Cesar.

CESAR. — Amb molt gust.

ELISA. — Silvi: vols acostar aquella tauleta?

SILVI. — Tot seguit. (*Porta la tauleta de joc al mig de les taules, sota l'aranya. L'obre i prepara l joc.*)

CESAR (*acompanyant la comtesa a seure prop del joc.*) — Privilegi dels anys: les noies enfloren el vellet.

COMTESA. — No, que enfloren el fort.

GENERAL (*a l'Eduard*). — Oh! Ravachol.

EDUARD. — Com va, general? (*Encaixen.*)

(*Se sent la musica d'un vals.*)

GENERAL. — ¿Ja sab que ahir el capità Paletta, amb la famosa estocada de vostè, va tocar sis vegades seguides el mestre d'esgrima del seu regiment?

EDUARD. — Prou. Oh! Es que qui no la sab, no la para, no.

GENERAL. — I a vostè qui li va ensenyar?

CESAR. — Es invenció seva, diu.

GENERAL. — No m'extranya, no. Quan jo era coronel, vaig tenir-lo de voluntari al meu regiment, i ja vaig veure que, amb tot i els mals principis que duia, d'ell ne sortiria un bon espatutxí.

ELISA (*al general*). — Una copeta més.

EDUARD (*servint-ne una a la comtesa*). — Comtesa...

(*En Cesar sen va a la cònsola.*)

COMTESA. — No, gracies. Tingui la bondat de cridar el marquès per un moment. (*L'Eduard se gira pera cridar-lo*) Ei! No així. Així ja ho hauria pogut fer jo mateixa.

EDUARD. — Perdoni. (*Sen va a la cònsola a deixar la copa. Després s'ajunta amb el marquès.*)

GENERAL (*a l'Elisa*). — Vostè, donya Elisa, anirà amb mi?

(*S'asseuen pera jugar en Cesar, l'Elisa i el general*).

ELISA. — Amb molt gust.

EDUARD (*en havent dut el marquès davant la comtesa*). — Aquí té l feliç mortal...

COMTESA (*al marquès*). — Que ni tant sols s'havia adonat de que jo fos aquí?

MARQUÈS. — Prou la contemplava.

COMTESA. — De lluny, eh? Hem de parlar.

EDUARD. — Confidencialment?

COMTESA. — No s'ho mereix pas. Però, sí...
en reserva.

MARQUÈS (*a l'Eduard*). — Has sentit?

EDUARD. — T'envejo i em resigno. Però tu no te n'envaneixis, sents? que la senyora es tot un agent de cambi disfregat. Se sab de memoria tot el llistí de Borsa.

COMTESA. — Sí que es cert. Com que cada dematí l llegeixo tot i mel faig explicar pel meu marit, que s'està arruinant a l'alça i baixa.

MARQUÈS. — Es una fulleta emocionant.

COMTESA. — Realment. Com un estany transparent que deixa entreveure al fons destroces i morts.

EDUARD. — Sempre romantical

MARQUÈS. — Oh, sí! Actualment, a Europa, l'unic camp de batalla es la Borsa.

EDUARD. — I la plaça pública?

COMTESA. — També. Però ls combats silenciosos de la Borsa tenen una hermosura més fulminant i tragica.

EDUARD. — Pregunto jo si amb dos ulls celestials es licit que... Quin compte no hauria de donar de l'inutilitat de la seva bellesa, vostè!

COMTESA. — La bellesa no més serveix per fer mal.

MARQUÈS. — O per fer-ne dir.

EDUARD. — I de vostè... sen diu!

COMTESA. — Ja ho sé, ja, que m'han penjat una dotzena d'amants.

EDUARD. — Entre ells jo.

COMTESA. — Vostè?

EDUARD. — S'ha dit. Però jo no ho crec.

COMTESA. — Jo tampoc. Vagi-sen a jugar, vagi.

(L'Eduard saluda i se retira.)

COMTESA. — I aprengui del seu oncle a rescabalar-se, eh?

EDUARD *(tombant-se sense acostar-se)*. — De què?

COMTESA. — M'han dit que ahir la sort li va ser contrària.

EDUARD. — Males llengües...

COMTESA. — S'ha dit. I jo ho he cregut.

EDUARD. — I jo també. *(Sen va al joc.)*

COMTESA *(baixet al marquès)*. — Va perdre seixanta mil lires.

MARQUÈS. — Això rai! Com que no les té...

EDUARD *(a la taula de joc)*. — Com va això, oncle?

CESAR. — Surt el rei. Me portes sort.

EDUARD. — Bo! I jo d'on la treuré?

COMTESA (*al marquès*). — Vingui aquí: (*S'alça i s'atança més al foc. El marquès la segueix i se queden drets.*) Ja sab lo que passa, eh?

MARQUÈS. — Jo? Què vol dir?

COMTESA. — Anem! Ha dinat al Club, aon no s parla de re més, i no sab que ls Lamias s'han arruinat?

MARQUÈS. — Pobre Faust!

COMTESA. — Sí, es llastima. Però a mi ls vençuts no m'interessen gaire. Tinc més devoció pels vencedors. Qui diria, eh? al veure al senyor d'aquesta casa, que anés deixant tanta destroça per allí on passa? Es tot un Aquiles.

MARQUÈS. — Ull, doncs, al taló.

COMTESA. — Sí. També té l seu punt vulnerable, també: en Silvi... un infeliçot.

MARQUÈS. — Vol dir credul? Sí; però es honradíssim i un gran artista.

COMTESA. — Això m sembla. I vostè no l'havia d'acompanyar al Club aquest vespre?

(*Del salonet de joc al groc van passant les parelles de balladors.*)

MARQUÈS. — Psit!

JOVE PRIMER. — Si veiés que bonic que es! Al sentir aquelles paraules, el déu Votan alça la llança. (*Fòra.*)

COMTESA. — Miri que en Faust Lamias l'espera.

SENYORETA SEGONA. — Diu que l comte de Turin els porta alts. (*Fòra.*)

COMTESA. — En Faust Lámias l'espera per armar-li un escandol. An el meu cosí Momi l'ha avisat un amic.

(*Calla la musica.*)

MARQUÈS. — Espero poder impedir que en Silvi hi vagi.

FLORA (*venint del salonet*). — Marquès: al piano l criden.

MARQUÈS. — Vaig. (*A la comtesa.*) Ja n'hi he parlat. I, de totes maneres, sense mi no hi anirà. Perdoni, comtesa. I gracies. (*Fòra.*)

EDUARD (*al general, mentres en Cesar juga una carta*). — Més espases.

GENERAL. — Vinguen.

CESAR (*jugant*). — I més espases, encara!

GENERAL (*a l'Elisa*). — Però, com guanya! No sé com s'ho fa! (*S'alça i s'acosta a la Flora, que s'ha quedat parlant amb la comtesa.*) No han acabat, encara?

FLORA. — La primera tanda. Però n volen una altra.

(*Musica al salonet.*)

GENERAL. — Porto tres nits, tres nits seguides, de fer el servei d'escolta. Aquesta reposaré. Però demà passat, tornem-hi. I demà, de dia, les hauré d'acompanyar a una conferencia: *L'Estetica de les Niçagues*.

EDUARD. — Ho sents, Flora? Tu també hi vindras, eh? Vindré a buscar-te.

ELISA (*prompte*). — I a mi que no m'hi vols? (*La Flora l'esguarda extranyada, i després mira an en Silvi.*)

EDUARD. — A tu?

CESAR (*meravellat*). — La meva dona a una conferència?

EDUARD. — Me vol embromar.

SILVI (*baixet a l'Elisa*). — Veus, com prepara la sortida?

ELISA. — De debò. Tinc curiositat de sentir una conferència. Pensa que serà la primera.

COMTESA. — I l'última. Ja li asseguro.

ELISA. — Potser sí. Que no m'hi vols?

EDUARD. — Afigura-t! Serem tres.

FLORA (*sempre vora la xemeneia*). — No, dos, que jo no hi vaig.

SILVI (*sorprès*). — Com!

EDUARD. — A taula no deies que...

FLORA. — M'he repensat.

SILVI. — Ets tu que...? (*Esclata en una gran riulla i se disposa anar-sen.*)

ELISA. — Silvi! (*Baixet.*) Ten vas?

SILVI (*baixet*). — Sí: deixa-m anar. (*Surt per la porta del menjador.*)

GENERAL (*a la comtesa*). — Que content! Devia témer que li toqués acompanyar-la. Com fuig! Que content!

COMTESA (*al general*). — Dongui, dongui l'ordre d'anar-nos-en.

CESAR (*baix a l'Elisa*). — Què ha passat?

ELISA. — Re. Tonteries.

COMTESA. — Donya Elisa... Senyor Nal-li... No s mogui, no s mogui. An aquella jove-nalla ja la recollirem nosaltres, passant.

GENERAL. — Repeteixo: mil enhorabones.

CESAR. — Gracies.

ELISA (*al general, que la saluda*). — Els
acompanyo.

COMTESA (*tot retirant-se amb l'Eduard*). —
Doncs, demà dematí, com bon nebot, a
acompanyar la tieta a la conferencia. Qui-
na gracia!

EDUARD. — Hi aniré a aprendre.

COMTESA. — Jo no: ja he après aquí. Flora,
no s mogui: tingui la bondat.

(*Sen van pel salonet groc el general, l'E-
lisa i la comtesa. En Cesar, a la tauleta
de joc, recull i ordena les cartes.*)

EDUARD (*a la Flora*). — Diga-m per què?

FLORA. — Fes el favor de no preguntar-me re.

EDUARD. — Però, què tens amb mi? No m'ha-
vies promès que...

FLORA. — He mudat de pensament.

EDUARD. — Però bé tinc el dret de saber...

FLORA. — Dret?

EDUARD (*tot baixet*). — No m deixis anar
intranquil!

FLORA. — Deixa-m en pau.

EDUARD. — Està bé. (*Sen va sense saludar.*)

ESCENA V

LA FLORA, EN CESAR I AVIAT EL MARQUÈS,
I DESPRÉS L'ELISA

CESAR. — Ui, dos quarts d'onze! Men vaig al
llit: jornada completa.

MARQUÈS (*sortint del salonet groc*). — No més
per dir-los passi-ho bé. I en Silvi?

FLORA. — Ha sortit.

MARQUÈS (*alarmat*). — Ha sortit?

CESAR. — Deu fer uns cinc minuts.

MARQUÈS. — Amb l'Eduard?

CESAR. — No: primer.

MARQUÈS. — I no ha dit aont anava?

CESAR. — No, senyor.

MARQUÈS (*a la Flora*). — Ni a vostè, Flora?

FLORA. — No, ni a mi. (*Veient entrar l'Elisa.*)

Potser a la mamà.

ELISA. — Què dius?

FLORA. — Si sab aont ha anat en Silvi.

MARQUÈS. — Li ha dit si se n'anava al Club?

ELISA. — No. Jo crec que ha sortit a respirar
una mica. Per què posa aquesta cara?

MARQUÈS. — Per re, per re. Es que havia de
dir-li una cosa. Ja veuré si l'atrapo.

ELISA. — Si vol que li trasmeti...

MARQUÈS (*lleugerament*). — Cah, no. No val
la pena. A demà. Que descansin.

(*Sen va per l'usual.*)

CESAR. — Que no vens, Elisa?

ELISA. — Tot seguit. Tinc de donar algunes ordres, encara.

CESAR (*besant el front de l'Elisa*). — Bona nit.
(*Besa la Flora.*) Bona nit.

(*Se fica al seu dormitori.*)

ESCENA VI

L'ELISA I LA FLORA

FLORA. — En Silvi t'ho deu haver demanat que ns acompanyassis a la conferencia, eh?

ELISA. — No. Ha sigut cosa meva.

FLORA. — En Silvi no t'ha dit que anassis a vigilar la seva dòna?

ELISA. — M'ha dit que no li agradava que t vegessin rodar sola amb l'Eduard. Són les seves textuals paraules. Ja sabs que no l pot sofrir.

FLORA. — Això havia de dir-m'ho a mi.

ELISA. — Tens raó. Així que has renunciat a anar-hi he comprès el per què. Ja havia d'haver-ho previst, jo; però fa ja tant temps que he deixat de ser jove! Perdona-m, eh?

FLORA. — Tu no m'has ofès. Tu no tens el dever de conèixer la meva ànima, de saber lo que té de bo i de dolent. Ell sí que m'ho deu. I jo ho exigeixo. Tota la vetlla ha tractat d'humiliar-me, i això ja fa dies que

dura. Però a mi no m'humiliaria sinó una baixesa meva. I no n'cometo. De què m'culpa? Si no soc la «dòna natural» que ell desitjava, ell es qui va triar-me tal com soc, qui va voler-me tal com soc.

ELISA. — Escolta, filla. Les discordies que poden sorgir entre la gent honrada se redueixen a pocs punts essencials. Tu t'estimes al teu marit i ell t'estima a tu. Primer de tot deixem això ben sentat.

FLORA. — Ara mateix l'Eduard me preguntava què havia passat, i em parlava de la seva inquietut en veu baixa, com si hi hagués un secret entre nosaltres dos. Oh! Quina rabia! Qui creava aquest secret era en Silvi, i no devia.

ELISA. — Ell, dius?

FLORA. — És clar. Pensés lo que vulgués de l'Eduard, ell no hi havia d'estar tant dur, ni obligar-lo a confessar vergonyes, ni ultratjar-lo com ha fet, i forçar-me a mi a que, per justícia i per orgull, prengués quasi bé la seva defensa, o li deixés creure que la prenia. No devia fer-ho, no.

ELISA. — He viscut vintisis anys amb el meu marit en perfecte amor i harmonia i potser per això no t'entenc.

FLORA. — Bona nit, mamà. (*La besa però anar-sen.*)

ELISA. — Que no esperes an en Silvi?

FLORA. — És tard.

ELISA. — Vine aquí. Que no te l'estimes?

FLORA. — Ell dirà amb quina moneda vol que l pagui.

ELISA. — Així ja estic tranquil·la. No li guardaras rencor, eh?

FLORA. — Si m dóna explicacions...

ELISA. — Tant bonic com es el donar-ne a qui no n demana! Mira: ara es aquí.

FLORA. — No l vui veure. (*Fuig pel salonet groc.*)

ESCENA VII

L'ELISA I EN SILVI

SILVI (*palit i dominant-se a la vista de sa mare*).
— Que ja no es aquí en Paolo?

ELISA. — No. Ha sortit en busca teva.

SILVI. — Cap al Club?

ELISA. — No ho sé. Però, de totes maneres, no trobant-hi, a hores d'ara ja deu ser a casa seva. Encara estas neguitós?

SILVI. — No. Vés-ten al llit, mamà, vés.

ELISA. — Es que m sembla que la cosa no s'ho mereix. N'he parlat amb la Flora.

SILVI (*procurant amagar la seva emoció*). — Amb la Flora? De què? Ah, sí! Bé: demà m'ho contaràs.

ELISA. — Oh! Aviat està contat. La teva dona ha endevinat que la proposta d'acompanyar-los l'haviem concertada tu i jo, i

n'està ressentida. No sense raó. No t sembla?

SILVI. — Sí... Es veritat. Moltes gracies.

ELISA. — Per això faras bé en dar-li explicacions. Ella espera que n'hi digues alguna cosa. Però, què tens, fill meu?

SILVI. — Jo? Re. Què vols que tingui? Si estic palit, serà l fred; si roig, que he vingut depressa. Vés, mamà, vés. Dóna-m el gust de veure que ten vas a descansar. Te juro que ni somniava en aqueixes coses. Vés. Jo haig d'escriure dugues ratlles, i també me n'aniré al llit. Sí: no m miris així. Valga-m Déu de dones! Quan us fiqueu una cosa al cap... Què vols que tingui? Totes sou iguals. El... (*Titubeja.*) el papà s'ha retirat ja?

ELISA. — Diga-m'ho, si tens algun disgust.

SILVI. — Al llit... al llit... al llit... mamà.

ELISA. — Sí, fill meu, sí. (*Entra en el seu dormitori.*)

(*En Silvi toca tot seguit la campaneta, s'asseu a la taula-escriptori i se posa a escriure.*)

AMBRÒS. — Mana, senyor?

SILVI. — Demà dematí, a primera hora, s'han de dur aquests dos plecs, un al marquès Paolo. Si dorm, que l despertin.

AMBRÒS. — Sí, senyor.

SILVI. — I l'altre a l'enginyer Tal-lori. Sabs aon s'està aquest senyor?

AMBRÒS. — Sí, senyor, sí.

SILVI. — Vés-hi tu mateix, doncs.

AMBRÒS. — Serà servit.

SILVI. — Recorda-ten. Així que surti el sol. Té.
(*Li entrega ls dos plecs.*)

AMBRÒS. — Se li ofereix re més?

SILVI. — Re més. (*L'Ambròs sen va. En Silvi
resta una estona amb el cap entre les mans.*)
Lladre! Al meu pare!

TELÓ

ACTE SEGON

ESCENA I

*El mateix decorat del primer acte.
Totes les portes, tancades. El foc està apagat.*

L'AMBRÒS, I TOT SEGUIT EN SILVI

(L'Ambròs acaba d'espolsar.)

SILVI *(entrant per l'usual amb pardesús i barret)*. — Ambròs: has entregat aquells plecs?

AMBRÒS. — A les sis del dematí. V tinc un volant del senyor marquès per vostè. *(El pren de la taula-escriptori i l'hi entrega.)* L'ha dut el criat allà a les set, quan vostè ja havia sortit.

SILVI *(llegeix i fa un gest de contrariat)*. — No ha vingut ningú a demanar-me?

AMBRÒS. — Donya Elisa l cercava.

SILVI. — Algú de fóra, vui dir.

AMBRÒS. — Ningú.

SILVI (*quedant-se un moment pensant*). — Me n'entorno. Si vingués el senyor marquès o l'enginyer Tal-lori, que tinguin la bondat d'esperar-me, que no m facin córrer més. No trigaré gaire.

AMBRÒS. — Vol que avisi a donya Elisa?

SILVI. — No, no, no. (*Després de pensar-s'hi.*) Sabs si ja està llevat el papà?

AMBRÒS. — S'estava vestint.

SILVI. — Recordat-en. Que m'esperin. (*Se n'entorna per l'usual.*)

ESCENA II

EN CESAR I ELS CITATS

CESAR (*desde la seva cambra*). — Ei, Silvi! Que ten vas?

SILVI (*desde l branca!*). — Sí, papà.

CESAR. — Que es aquesta pressa?

SILVI. — Perdona. (*Tornant a entrar.*) Bon dia, papà. (*Li allarga la mà.*)

CESAR. — Bon dia, fill. (*Li extreny la mà i la relé entre les seves. A l'Ambròs.*) Avisa al senyor Nori. (*An en Silvi, un cop fóra l criat.*) Tens les mans gelades. Que ja havies sortit?

SILVI. — Sí, un moment, però als pocs passos m'he recordat que m deixava una carta i he tornat a entrar a buscar-la

CESAR. — La gran gent es matinera. De segur que en aquesta hora l teu cosí Eduard encara fa l primer sòn.

SILVI (*per anar-sen*). — Si m permets?

CESAR. — Vés, vés.

(*En Silvi va per anar-sen, torna i s'atansa al seu pare, mirant-sel.*)

CESAR. — Què vols?

(*En Silvi li posa les mans damunt de les espatlles i li besa la testa.*)

CESAR. — Sí, fill, sí. (*L'acarona un xic.*)

(*En Silvi sen va. En Cesar, amb aire satisfet, comença a passejar-se amunt i avall com pera desentumir-se i taral-leja a mitja veu una arieta d'opera vella italiana. Espifia una nota, recomença i després torna a espifiar.*)

ESCENA III

L'ELISA, EN CESAR I DESPRÉS EN NORI

(*L'Elisa ve del menjador portant una taça de cafè sense safata ni sucrera.*)

CESAR. — Aquí ve la bona esposa amb l'esmorzar matinal. (*Pren la taça i queda esperant una paraula de l'Elisa.*) Apa. Tu.

has de respondre: «Que t'han preparat mes blanques mans». Si no s respecten les tradicions... (*Beu, fa un visatge i reposa.*)
Aquí casa en passa alguna.

ELISA. — Per què?

CESAR. — Amargant, i no has dut la sucrera.

ELISA. — Aï! Quin cap! Vaig.

CESAR. — No, deixa, deixa. El pendré amargant. Diuen que fa més bé. (*Beu.*) La calentor es lo que entòna, no la dolçor.

NORI (*entrant per l'usual*). — No m demanava?

CESAR. — Sí. La correspondencia de dèu anys entera, la té aquí casa o al despaig?

NORI. — Aquí. Al despaig no més hi tenim la del 900 ençà.

CESAR. — Doncs porti-m el feix del primer de Setembre de 1894.

NORI. — Serà servit. (*S'entorna per ont ha vingut.*)

ELISA. — Ara estava pensant amb en Silvi.

CESAR. — Just. Explica-m: de què va venir aquella rialla i aquella fugida?

ELISA. — Borrasques conjugals.

CESAR. — Tempestuosa?

ELISA. — I ca! Si no hi ha motiu! Però, al retirar, va tornar tant trasmudat, que arribo a creure que dèu passar algun disgust.

CESAR. — Quin disgust vols que passi, si totes li ponen?

ELISA. — Avui ha sortit tant d'hora!

CESAR. — I tant! Ara mateix. Mig minut abans de que tu entressis.

ELISA (*rodant el cap*). — Cah!

CESAR. — Si acabo de parlar amb ell.

ELISA. — Doncs vol dir que ha tornat i que ha tornat a sortir.

CESAR. — Tornat? Sí. M'ha dit que, als pocs passos, s'ha adonat que s deixava una carta.

ELISA. — Jo t'asseguro que a les set ja era fóra de casa. I són les nou.

CESAR. — Sí que es bona aquesta!

ELISA. — La Flora m contava que en tota la nit el nostre fill no ha clucat l'ull, i que no li ha dit ni una paraula.

CESAR. — I ella no ha sabut arrancar-n'hi cap?

ELISA. — No es de les que demanen, ella: es de les que esperen.

CESAR. — Puntoseta! Renyines d'enamorats: ja passaran.

ELISA. — Sí; però veig que ell t'ha volgut amagar allò de la primera sortida.

CESAR (*rient*). — Sen devia donar vergonya. (*Entra en Nori.*) Molt bé. (*A l'Elisa.*) Deixa-m treballar ara. Se tanca l repertori d'affectes domèstics. (*L'Elisa sen va amb la taça. A l'Elisa.*) Escolta: no t fiquis amb ells, sents?

(*Campanada a la porta del pis.*)

ELISA. — No tinguis por. Ahir m'hi vaig ficar i ja n'estic ben penedida. (*Sen va al menjador.*)

ESCENA IV

EN CESAR, EN NORI I DESPRÉS L'EDUARD

CESAR (*an en Nori*). — Deixi-m buscar un document. (*Entra l'Eduard*). — Tu? T'he calumniat. Encara t feia al primer sòn. Que véns per mi?

EDUARD. — Per tu, precisament.

CESAR. — Seu i espera-t.

EDUARD. — Com! Bé mereix alguna atenció qui ha matinejat tant. Primer que al teu secretari, m'has d'escoltar a mi.

CESAR. — Corrent. (*An en Nori.*) Ja ha tramès l'ordre que li vaig donar ahir?

NORI. — Esperava una confirmació.

CESAR. — Una confirmació a les meves ordes? Que ha vist mai que n'hagi mudat cap, jo? Doncs compleixi.

NORI (*acostant-se-li, a mitja veu*). — Veurà: m'han autorisat per dir-li que...

EDUARD (*que s'estava mirant el quadret del Greuze*). — Ja pot parlar alt, ja, que jo ja estic enterat de tot.

(*En Nori mira en Cesar com interrogant-lo.*)

CESAR. — Parli alt.

NORI. — Estic autorisat per dir-li que, si vostè persisteix en vendre, els Lamies avui faran suspensió de pagaments.

CESAR. — Això interessa als seus acceadors. Jo no hi tinc re que veure. Ja pot retirar-se i esperi-m allà fòra, que sortirem plegats.

(*En Nori saluda i sen va per l'usual.*)

CESAR (*a l'Eduard*). — Explica-t. (*Se posa a fullejar les lletres del feix.*)

EDUARD. — Te vinc a proposar un negoci.

CESAR. — Eh? Pren la porta. No tinc temps per perdre, jo.

EDUARD. — T'asseguro que parlo amb serietat.

CESAR. — Pitjor. ¿No t'he dit ja no sé quantes vegades que tu no t'hi has de ficar en negocis, que no ho vui? De les coses teves ja men cuido jo. Amb això ja puc manar-ho.

EDUARD. — Sí. Després del gran *regalo* que ahir vas fer-me!

CESAR. — He pagat quinze mil lires de lletres teves.

EDUARD. — I què, si no n'he tocat un centim?

CESAR. — Te passo dos mil lires al mes.

EDUARD. — Pels gastos ordinaris, però jo n tinc d'extraordinaris.

CESAR. — Sí, el joc al Club.

EDUARD. — He perdut seixanta mil lires.

CESAR. — Com qui no diu re.

EDUARD. — I estic en deute.

CESAR. — Espavila-t, doncs.

EDUARD. — Es lo que ara faig.

CESAR. — Ah? Es a dir que l negoci que t porta es en profit teu?

EDUARD. — Som de la mateixa sang, oncle. El món es pervers. Ja que no l podem esta-

bellar, explotem-lo. M'han ofert un tant per cent sobre ls beneficis, i un acompte sobre l tant per cent. Guany llegitim. I fins podria estalviar-te la teva mesada, vès! Que no es pas tant gran prebenda l ser nebot d'un banquer... afortunat, de la teva nomenada! No més el defensar-te...

CESAR. — I qui t'ho demana? Sense enemics no hi ha fortuna. D'enemics... uil... no n té pas tothom qui n vol.

EDUARD. — Cert. Cal mereixe-sels.

CESAR. — Indubtablement. Els homes que tenen gran força de voluntat, tots tenen enemics. I jo n sé de voler.

EDUARD. — També jo poso tota la meva voluntat en allò que desitjo.

CESAR. — Es diferent. Jo no més n'he tingut una i molt pesada, noi.

EDUARD. — Vols dir que fins se t'ha d'admirar!

CESAR. — Tu no les entens aquestes coses.

EDUARD. — Parlem, doncs, de les que entenc. Deixa-m fer-te la meva proposició. Si no t va, la refuses.

CESAR. — Veiam. (*Se torna posar a fullejar plects.*)

EDUARD. — Per de prompte t dic que qui m'envia es una persona formal, solvent, que tu coneixes i estimes i que anomenaré quan sigui hora. Eil M'escoltes?

CESAR. — Mai me faig tant carrec de lo que m diuen com quan feinejo. Digues.

EDUARD. — Fixa-t. La Republica de l'Equador

vol fer un gran port militar i comercial. Un decret del general Rino, President de la Republica, assegura la concessió immediata de la Badia de Lamira, el privilegi exclusiu per cent anys de la navegació i de la pesca per tot el curs del riu Pulcro i la propietat perpetua de terres immenses... vuitanta mil milles quadrades, compreses entre ls graus de latitut... (*Obre la cartera pera consultar-ho.*)

CESAR. — I què més, què més? Tira amunt.

EDUARD. — A la societat que s'emprenqui la construcció del port. El concessionari ja es aquí, a Milan. I jo he vist el decret original, degudament legalisat.

CESAR (*cercant*). — Aont estarà ficada?

EDUARD. — Durant vint anys, un cop fet el port, tots els drets de fondeig i ormeig seran condonats a la societat constructora, que podrà cobrar-los amb empleats seus. Què t sembla? Fabulós, eh?

CESAR. — Tot es possible.

EDUARD. — Se tracta de fer tocar els beneficis de la civilisació a un poble que...

CESAR. — No. Això es la circular. Guardem-la.

EDUARD. — Acabaras de fullejar!

CESAR. — És que m convé trobar un document.

EDUARD. — És que es molt pesat parlar amb un que...

CESAR. — Oh! Me convé. Tu vés dient.

EDUARD. — Extranyaras que una empresa de tanta importancia i tant segura...

CESAR (*trobant-ho*). — Ja t tinc! (*Pren un full i el posa sota un pitja-papers. S'alça i s'acosta al seu nebot*). Acabem. Què vol de mi l teu amic Raspini?

EDUARD. — Ai ai! Com has sabut que s tracta d'ell?

CESAR. — És que conec el seu estil. En Raspini es el Jules Verne del negoci. Tots els busca-vides del món fan cap an ell. A Borsa li diem «el globe-terraqui». L'he flairat apenes has anomenat l'Equador. Quan he sentit tot aquell rengle de detalls n'he estat segur. És el seu sistema: la precisió a grans distàncies. Però com que no es cap ximple, algun cop encerta.

EDUARD. — Oh! Lo que es ara...

CESAR. — Sí, home. És molt possible que existeixin la Badia de Lamira, el riu...

EDUARD. — Pulcro.

CESAR. — El riu Pulcro i les terres incommensurables que tu dius. I, adhuc no existint, la combinació podria ser igualment seria i ventatjosa. Fins millor, potser. Nosaltres som financers, no geografs.

EDUARD. — Exactament.

CESAR. — Quan hi hagi l decret de concessió... i d'això no n dubto...

EDUARD. — Hi es, hi es.

CESAR. — La memoria estadística...

EDUARD. — Amb un gran mapa en colors...

CESAR. — I el projecte del port...

EDUARD. — Fet pel concessionari.

CESAR. — Ah! Es un enginyer?

EDUARD. — No. Advocat. Però en aquells països...

CESAR. — Naturalment. Bé, bé: no t dic ni sí, ni no. En Raspini que vingui demà a veure-m i en parlarem.

EDUARD. — Aquest dematí no?

CESAR. — No.

EDUARD. — Aquest dematí no pots?

CESAR. — Impossible.

EDUARD. — Es que demà...

CESAR. — Ja serà tard. Prou que ho sé. Vol dir que si en Lamias avui s'enfonsa, en Raspini farà aigües al menos per 300.000 lires. I m'ofereix de cop cinc o sis graus de latitut perquè jo procuri fer surar en Lamias.

EDUARD. — No per fer-lo surar: perquè no donis el cop de gracia, perquè suspenguis les hostilitats.

CESAR. — Jo no faig la guerra a ningú: defenso ls meus interessos.

EDUARD. — Igual fa en Raspini.

CESAR. — I fa molt bé.

EDUARD. — Però si s creés un interès comú...

CESAR. — En el negoci no n'hi ha d'interessos comuns. Hi ha l meu, que m'arriba a l'ànima, i el dels altres, que a mi tant se m'endona. Si aquell bon senyor me fa avui una bona oferta per salvar 300.000 lires, demà, que les haurà perdudes, encara me la farà millor. Si m busca es perquè m

necessita. Quan més creixi la seva necessitat...

EDUARD. — En Raspini preveia ja tots els teus arguments.

CESAR. — Diantre!

EDUARD. — Per això m'ha enviat a mi.

CESAR. — A tocar-me l cor?

EDUARD. — Re d'això, que ell ja té a mà l medi d'ajupir-te. Sinó que com que s tracta de coses delicades...

CESAR. — Què dius, home! I quan li costa la teva delicadesa?

EDUARD. — No t'ho prenguis així. Si soc aquí es pel teu bé, oncle. He començat parlant-te d'allò, perquè, si t dic de cop lo que ara vaig a dir-te, no m'hauries deixat passar endavant. En Lamies jove, el fill...

CESAR. — En Faust?

EDUARD. — Sí. Ha perdut el seny, i ahir vespre, al Club, cridava contra tu com un orat.

CESAR. — Pobret!

EDUARD. — No t repetiré lo que deia.

CESAR. — Ja m'ho imagino! Totes les niceries del que s'arruïna, quan se deixa anar. (Riu.) Conec el vocabulari: estafota, traïdor, estira-cordetes, poca paraula, lladre...

EDUARD. — I en Silvi va sentir-ho.

CESAR. — Ah! No!

EDUARD. — Sí, va sentir-ho.

CESAR. — Com ho sabs? Que hi eres?

EDUARD. — No hi era pas.

CESAR. — Doncs qui t'ho ha dit? Com ho sabs? No es veritat.

EDUARD. — Recordes que en Silvi, ahir vespre, havia promès anar al Club per aquella votació...

CESAR. — Sí.

EDUARD. — Sembla que en Faust Lamias se proposava ja escupir-li tots aquells dicteris a la cara.

CESAR. — Bretoll!

EDUARD. — Tant, que així ho havia ja deixat entendre a la taula del Club. Veient que en Silvi trigava, en Faust començà a rondinar. Els companys, de mica en mica, van procurar calmar-lo, fins que, cap a les deu, el marquès Orlenghi va aconseguir arrencar-lo d'allí per endur-se-len a casa. Amb ells se n'anava també en Raspini. Quan vet-aquí que, en el moment en que en Faust s'enfilava al cotxe de l'Orlenghi i en Raspini en un fiacre, en Silvi emboca l portal del Club. En Faust, veient-lo, recula per insultar-lo, però l'Orlenghi l'empeny i el fica a la força al cotxe. En Faust se llença a la portella i, mentres el cotxe arrenca, comença a cridar (*estrafent a un que crida*): «En Cesar Nal'li es un... es un...» (*Parlat.*) No men recordo. (*Reprenent el to narratiu.*) «Ho afirmo jo, Faust Lamias.»

CESAR (*llarg silenci*). — I en Silvi va sentir-ho, dius?

EDUARD. — Sí. En Raspini, guaitant per la finestreta, va veure-l córrer darrera l cotxe de l'Orlenghi, al qual, naturalment, no va atrapar.

CESAR. — Es clar.

EDUARD (*després d'una pausa*). — Ara, escolta-m. L'Isidor Lamias, cridat amb urgència, arribarà aquest matí a les deu. En Raspini està segur de que sabrà obligar al seu fill a donar una explicació...

CESAR. — Cah ha de fer!

EDUARD. — Regoneixent que en sortint del Club estava un xic begut, cosa que en Raspini i adhuc l'Orlenghi estaran promptes a declarar...

CESAR. — I cah ha de fer! Cah ha de fer!

EDUARD. — Ho farà per salvar el seu pare del crac, si tu acceptes la proposició den Raspini.

CESAR. — No n'accepto cap. I ell no ho farà. Ni jo tampoc ho faria.

EDUARD. — Mira que, amb l'explicació, tot lo d'ahir quedaria esborrat. I en Faust, que s'ha batut ja sis vegades, pot donar-la impuneiment.

CESAR. — S'ha batut! (*Piquen a la porta usual.*)
Endavant.

(*Entra l'Ambròs.*)

CESAR. — Què vols?

AMBRÒS. — El senyoret ha sabut que don Eduard es aquí i li voldria dir dugues paraules.

CESAR (a l'Eduard). — Vés-hi, vés-hi. (L'Eduard fa per anar-hi.) No. Espera-t.

AMBRÒS. — Diu que no més dugues paraules. L'espera allà fóra.

EDUARD (an en Cesar). — Veus? Millor seria que...

CESAR (a l'Ambròs). — Diga-li que entri.

EDUARD. — Però, oncle!

CESAR (a l'Ambròs). — Vés. (L'Ambròs sen va. A l'Eduard.) Veiam què t voldrà dir.

EDUARD. — Què sé jo! (Pausa llarga.) Però tu, ni una paraula, eh? Fes-me l favor. El dever t'ho imposa.

ESCENA V

EN SILVI I ELS CITATS

SILVI (aixerit, al seu pare). — Temia destorbar-te.

CESAR (dret, vora la xemeneia). — Cah! Re d'això. Més aviat jo, potser, si portes secrets. Ja us deixo.

SILVI (rient). — No, papà, no. Cap secret que valgui la pena.

CESAR. — Doncs, feu. Jo llegiré. (Pren un diari de damunt de la xemeneia i l'extén com per llegir-lo, però no perd de vista l seu fill.)

SILVI (a l'Eduard). — Volia preguntar-te si

(*l'empeny llunyeta*) l'enginyer Tal lori viu a la mateixa casa que tu?

EDUARD. — Al pis de sobre.

SILVI. — Sabs si es fóra de Milan?

EDUARD. — No ho crec, perquè ahir nit era al Club. Què som avui?

SILVI. — Dijous.

EDUARD. — Doncs es a Milan, no n dubtis. Té junta a l'Hospital. El necessites?

SILVI. — Sí. Ens havíem de trobar aquest matí, li he escrit que m'esperés i... no es a casa.

EDUARD. — M'extranya, perquè ls matins mai surt, mai. I t'han dit que havia marxat?

SILVI. — La criada m'ha dit que no hi era. Dugues vegades.

EDUARD. — Dos cops hi has anat? Molt t'ha d'urgir la cosa!

SILVI (*lleugerament*). — Cah! Sinó que...

EDUARD. — Si jo t puc servir...

SILVI. — No, gracies. (*Dirigint-se al seu pare, amb to alegre.*) Papà: que no vas al despaig aquest matí?

(*En Cesar no respon.*)

SILVI (*acostant-se-li i donant-li un copet a l'espatlla*). — Ei! Que no m senties?

CESAR. — A estones, no més.

SILVI. — Quina vergonya! Fer tant tard! (*Sen va pel menjador.*)

ESCENA VI

EN CESAR I L'ÉDUARD

CESAR (*a l'Eduard, a mitja veu*). — Vol desafiar en Faust, no?

EDUARD. — No m'ho ha pas dit, però es probable.

CESAR. — Mel matarà!

EDUARD. — Ui ui!

CESAR. — Mel vol matar: aquell es un espatutxi.

EDUARD. — Quin disbarat!

CESAR. — Ho ha fet a dretes. Que no ho veus que ho ha fet a dretes? I quina culpa hi té en Silvi? Que pot fer-hi en Silvi? A mi m'ho havia de dir, a mi, a mi. Jo li hauria respost, jo. Jo li hauria demostrat que això que m'imputa a mi, ho va fer també el seu pare, igual, igual. Aquí n tinc les proves: les he trobades ara.

EDUARD. — Què té que veure?

CESAR. — Que no? Amb mi se les ha d'haver.

EDUARD. — Amb tu?

CESAR. — L'insult es a mi. Me batré jo.

EDUARD. — Que ets boig? A seixanta anys?

CESAR. — Oh!

EDUARD. — Mai has tòcat un sabre.

CESAR. — El tocaré. Això rai!

EDUARD. — Un jove no s pot batre amb un home de seixanta anys.

CESAR. — Si pot insultar-lo...

EDUARD. — No pot. És contra regla. No trobaria padrins. És impossible.

CESAR. — Jo no vui, no vui que en Silvi...

EDUARD. — T'ho prens molt fort per lo que t toca!

CESAR. — El diner l'he fet jo. En Silvi ha de gaudir-sen. Oh! Ja ho veig, ja. No deixaré pas caure l meu fill a la trampa, no. Hi ha la llei.

EDUARD. — Què vas a fer?

CESAR. — A trobar el fiscal, de dret.

EDUARD. — Què dius, ara!

CESAR. — De dret. De dret me n'hi vaig.

EDUARD. — Perquè en Silvi no t'ho perdoni mai?

CESAR. — Tant se m'endona.

EDUARD. — Per Déu! ¿No veus que es una enormitat que ns faria caure la cara de vergonya a tu, an en Silvi, a mi, a tots, que no gosariem aixecar el cap mai més?

CESAR. — La llei me val.

EDUARD. — Mira que, després d'un fet semblant, en Faust tindria l dret de refusar tota satisfacció.

CESAR. — I què?

EDUARD. — Que tothom se posaria de part seva. Prou que l defensen ja en secret.

CESAR. — Naturalment!

EDUARD. — I tot se faria public. Tot lo que ara s diu reservadament seria llavors divulgat, discutit, documentat.

CESAR. — Què poden dir, què?

EDUARD. — Que tu havies fet un sindicat amb els Lamias per sostenir les accions del Banc de Credit. Que t'havies obligat a comprar-ne, i que de sota mà les venies.

CESAR. — I l'Isidor Lamias, ara fa deu anys, no estava sindicat amb els Ramiges? I no s'havia obligat també a comprar? I no venia? I no van fallir els Ramiges?

EDUARD. — L'abús de l'Isidor no justifica l que...

CESAR. — Adhuc tu? I ahir vespre m demana-ves una part dels beneficis!

EDUARD. — De lo que hi ha fet.

CESAR. — Ah! La teva consciencia no vol jocs arriscats, eh?

EDUARD. — No s tracta de mi. Si en Silvi arribés a saber...

CESAR. — En Silvi no ha de judicar el seu pare.

EDUARD. — Però...

CESAR. — No m'ha de judicar, te dic. Jo ho guanyo: ell ho gasta.

EDUARD. — Però quan hi juga l'honra de per mig...

CESAR. — No he faltat mai al meu dever. Aca-bem.

EDUARD. — Abans de deixar-te anar, correré avisar an en Silvi. Demà te n'escabellaries. Val mil vegades més una estocada.

CESAR. — A la pell d'un altre.

EDUARD. — I a la seva mateixa i tot, bah! La vida es bona per exprémer-la i... llençar-la.

Si jo pogués posar-me al lloc den Silvi...

CESAR. — Ja! (*Fitant-lo.*) T'adverteixo que si m' maten en Silvi, tu no cal que esperis re, ho sabs?

EDUARD. — Oncle!

CESAR. — Ten-ho present. La fortuna l'he anada fent per ell. Mentres ell visca, n'hi haurà adhuc per tu... i no poc. Però ja t' dic: l'he feta per ell, i, si arribés a perdre-l, la daria als goços, te deixaria morir de fam.

EDUARD. — Recorda que he vingut a proposar-te una avinença. Fes lo que vulguis; però no t' precipitis: pensa que encara tens tot el dia per rumiar-ho. Adéu.

CESAR. — Ni una paraula an en Silvi, sents?

EDUARD. — Fuig d'aquí!

CESAR. — Aon vas, ara?

EDUARD. — En Raspini espera la resposta. Acceptes?

CESAR. — Mai m'he permès barrejar els sentiments amb el negoci. Mai. Separació absoluta. Ho tinc per article de fe. De violar-lo, me semblaria que obro la porta a la ruïna, i cometria una vilesa. Tant m'ha fet guanyar com perdre: he perdut milions i això no m'ha robat ni una hora de dormir. Però ara daria cent mil lires a qui m' trobés un desllorigador.

EDUARD. — Llengua!

CESAR. — Cent mil lires, bitllo bitllo.

EDUARD. — Cah! Prou tornaries amb el «m'hi pensaré». (*Pausa.*) No. No n'hi ha.

CESAR. — Està bé. Dóna gracies an en Rašpini per la preferència; però, amb el dogal al coll, no s fan negocis. (*Toca la campaneta.*)

EDUARD. — Què? Ten vas a casa l fiscal?

CESAR. — No m'has dit que tinc de temps fins al vespre? En doize hores! Crido en Nori i mén vaig al despaig. (*Recull els papers de la taula-escriptori i lliga la carpeta.*) No ve ningú? (*Crida.*) Ambròs, Ambròs.

ESCENA VII

LA FLORA I ELS CITATS

FLORA (*desde la dreta*). — Si puç servir-lo, papà?

CESAR. — Aont eres?

FLORA. — Allà, de consell amb la mamà i la seva modista.

CESAR. — Sabs ont es l'Ambròs?

FLORA. — No, senyor; però aniré a buscar-lo.

CESAR. — No. Es que volia que cridés en Nori. Ja hi aniré jo mateix. (*Sen va per l'usual.*)

EDUARD. — Flora, fes-me l favor de dir a la tia què vindré a buscar-la d'un a dos quarts de tres. Sents?

FLORA. — A buscar-la?

EDUARD. — Per anar a la conferencia, que es a les tres. Que tal? Has dormit bé?

FLORA. — Divinament. Gracies. Però es que la mamà no vol anar-hi.

EDUARD. — Ai ai! Si d'ella va sortir.

FLORA. — Sé que aquest dematí ja volia enviar a dir-t'ho. I probablement ho ha fet. No vol anar-hi.

EDUARD. — Me sab greu, perquè m'hauria agradat veure les seves impressions. Tu ja hi estas avesada a conferencies; però la tia no n'ha sentit mai cap. M'interessava.

FLORA. — Si de cas vols dir-li, la cridaré.

EDUARD (*després d'una petita pausa*). — Vas adonar-te ahir vespre que m faltaves?

FLORA. — Sempre m'adono de lo que faig. Però nego que t faltés. No m semblà bé respondre a una pregunta teva impertinent.

EDUARD. — Impertinent! No t podia creure rampelluda fins al punt de mudar d'intent d'un moment a l'altre.

FLORA. — Mira: també hi ha mudat la mamà.

EDUARD. — Oh! El seu canvi ja me l'esperava. Volia veure-l confirmat per tu, perquè així m'explico l teu. Totes dugues heu obeït al mateix manament.

FLORA. — Noestic avesada a sofrir manaments, jo.

EDUARD. — Ni den Silvi... a qui estimes?

FLORA. — Tens raó.

EDUARD. — Diantre de Silvi que no m puga sofrir! Per què? Veïam, per què? Li alabo tots els seus quadros, soporto totes les

seves mofes, li tolero les argucies (*mirant molt la Flora*), admiro tot allò que li pertany.

FLORA. — M'ho deus dir perquè li faci saber, no?

EDUARD. — Ben clar que sí!

FLORA. — Doncs li repetiré. M'esforçaré a recobrar-te la seva gràcia. En Silvi es molt bo.

EDUARD. — Els costa tant poc d'esser-ho als fel·liços!

FLORA. — I tu ets tant desgraciat...

EDUARD. — Vols dir que tu m creus dolent, eh? Me n'alegro. El gran Nietzsche sosté que la bondat es virtut de les ànimes vulgars. Una meva amiga m deia que soc pervers com una dòna.

FLORA. — Encara pitjor.

EDUARD. — Pitjor encara! Tant com vulguis.

FLORA. — ¿No serà aquesta amiga aquella jove geperudeta dels Carpassos tant adorable?

EDUARD. — Cah! La Marquesa de Raplitz estava cega per mi.

FLORA. — Tenia fe en tu?

EDUARD. — I sí, pobreta! I tu mateixa, sí! Tu tens fe en mi!

FLORA. — Fins jo, pobreta!

EDUARD. — Vindrà dia que hi convindras.

FLORA. — N'estas segur?

EDUARD. — Seguríssim. Ets l'única persona en la qual trobo afinitat de sentiments.

FLORA. — Una ànima bessona!

EDUARD (*mirant-la amb concupiscent admiració.*) — Que bé t'escau aquest vestit! Quina delícia! Com se t'emmotlla!

FLORA. — Mel va triar en Silvi.

EDUARD. — Hauria jurat que m respondries així.

FLORA. — Per què?

EDUARD. — Oh! Perquè estava segur que a la meva admiració un poc...

FLORA. — Indiscreta.

EDUARD. — Molt indiscreta... hauries oposat la teva mentideta defensiva d'anomenar el teu llegítim senyor.

FLORA. — Qui t'ho ha dit que és mentida?

EDUARD. — No es possible que en Silvi t'hagi triat un vestit tant esculptoric. Tot lo més t'hi haurà clavat amb ses propies mans l'agulla al collet... perquè hi troba gust. Però, ¿què t'hi jugues que no li agrada gens veure-t vestida així? Confessa-ho, halal! Són tantes les coses que t'endeveno!

FLORA. — Sí, vès si m'agafes!

EDUARD. — Mal fet. Si sabessis quin pensament m'està ballant pel cap, potsèr procuraries distreure-men.

FLORA. — No soc curiosa. (*Pausa.*) I té que veure amb mi aquest pensament?

EDUARD. — De lluny. Un plan diabolic i, com a tal, seductor. Oh! Com me tempta! I que t fóra profitós. I que en menos d'una hora, sabs? dat i beneït. Què t sembla? Me deixo temptar? Dignes, respon, Sibila.

FLORA. — Si no sé ni de què m parles.

EDUARD. — Vols re més bonic que governar els aconteixements, ignorant-los?

FLORA. — La Sibila prediu, no governa. Segueix la teva inspiració.

EDUARD. — Ja està dit.

(*Se sent un timbre electric.*)

FLORA. — Es la màrà, que despedeix la modista. Ara ve.

EDUARD. — Te deixo, doncs.

FLORA. — Ah, nol Fes el favor de no moure-t. Nos pensessin que tenim secrets.

EDUARD. — En aquestes som?

ESCENA VIII

ELS CITATS I L'ELISA

FLORA. — Mamà, mira, que tens l'Eduard agraviat de que renunciis a anar a la conferència amb ell. No t decideixes?

ELISA (*a l'Eduard*). — No, no, de cap manera. T'ho agraeixo, però no n tinc ganes.

EDUARD. — Si es així, no insistiré. Fins al vespre, doncs.

ELISA. — Ah! Tornaras a la vetlla?

FLORA. — Figura-t si faltaria!

EDUARD (*a l'Elisa*). — Que no vols que vingui?

ELISA. — I sí! Com tu vulguis.

EDUARD. — M'ho has preguntat amb un to...

ELISA. — I ara! Desde que en Silvi es aquí no véns cada vetlla?

EDUARD. — Com que ns avenim tant! Fins al vespre, doncs, tia.

ELISA. — Com vulguis.

EDUARD. — Seguiré la meva inspiració.

(La Flora fa un acatament fred. L'Eduard sen va per l'usual.)

FLORA *(després d'un silenci)*. — No podran pas culpar-me, ara, d'haver-hi estat massa amable.

ELISA. — Ningú pensa en culpar-te.

FLORA. — En Silvi no ho fa, però s'ho calla, que es pitjor.

ELISA. — Creu que va capficat per alguna altra cosa.

FLORA. — Ne té alguna de més important que la seva dòna?

ELISA. — Això no ho sé. Però no fa gaire que l'he vist frisant per la galeria com una ànima en pena.

FLORA. — O desconfia encara de mi, després de les teves explicacions d'ahir vespre, i m'ofèn, o té, com tu dius, altres cabories, i jo hauria de saber-les.

ELISA. — Pregunta-li què té.

FLORA. — No n sé de pidolar confiança. Te sorprèn que jo no m'humilii gens, eh?

ELISA. — M'hauria de sorprendre.

FLORA. — De sorprendre? Per què? Què penses de mi?

ELISA. — Me fas tremolar una mica.

FLORA. — Vols dir que m coneixes poc.

ELISA. — Potser gens.

FLORA. — I jo tant que t conec a tu! Se t'ha d'adorar per docil.

ELISA. — Docil sí que ho soc.

FLORA. — I quina enveja que m fa devegades veure com sabs doblegar-te, Senyor!

ELISA. — De tu depèn.

FLORA. — Oh, no! S'hi ha d'haver nascut. Jo soc un xic anarquica, mamà.

ELISA. — Anarquica? De quant ençà?

FLORA (*rient*). — Oh! D'abans, d'abans de lo que tu t penses.

ESCENA IX

EN SILVI, EL MARQUÈS I ELS CITATS

SILVI (*desde dins de l'usual*). — Vine, vine.

(*Entren en Silvi i el Marquès.*)

SILVI. — Ah! Vosaltres sou aquí? Feu-me l favor. Haig de parlar amb en Paoli. Si ns deixessiu un moment...

MARQUÈS. — Perdonin-me.

ELISA. — Vol callar!

MARQUÈS. — Sab que ja ahir nit...

ELISA. — No digui més, per Déu.

FLORA. — Passi-ho bé, marquès.

MARQUÈS. — Als peus de vostè.

(*L'Elisa i la Flora sen van per la cambra de la primera.*)

ESCENA X

EN SILVI I EL MARQUÈS

SILVI (*apenes sortides les dònes tanca les portes*). — T'agraeixo la calma, home! Fa tres hores que m tens rabiant com una selvatgina engabiada.

MARQUÈS. — No t'he escrit que vindria?

SILVI. — En el meu volant t'advertia que jo aniria a veure-t a les set, per una cosa secreta i urgent. Que citava també a casa teva l'enginyer Tal·lori. Lo que havieu de fer era esperar-me, no escriure.

MARQUÈS. — Me convenia veure certes persones.

SILVI. — Primer lo teu! Què hi farem! Ja que ets aquí, no perdem més temps. Encara que jo hauria preferit tenir aquesta conversa a casa teva, ont en Tal·lori ns deu esperar.

MARQUÈS. — En Tal·lori serà aquí al moment.

SILVI. — Que l'has vist?

MARQUÈS. — Tot el dematí hem corregut plegats.

SILVI. — Bé podieu dir-m'ho.

MARQUÈS. — Tens raó. Hi hem pensat tard. Estavem tant disgustats! Ja t dic desde ara que tant den Tal·lori com de mi n pots disposar en absolut.

SILVI (*sorprès*). — Ja ho sabs?

MARQUÈS. — Sí, ho sé.

SILVI. — És a dir que ja s'ha fet public!

MARQUÈS. — No. No ho saben sinó dugues persones que van presenciar el fet.

SILVI. — Qui són?

MARQUÈS. — El marquès Orlenghi i el senyor Raspini.

SILVI. — Aquell xerraire!

MARQUÈS. — En Raspini té raons especials per no esbombar-ho.

SILVI. — I com ho has sabut tu?

MARQUÈS. — Es que n'he parlat amb l'Orlenghi.

SILVI. — I ell t'ho ha contat?

MARQUÈS. — Sí.

SILVI. — I an en Tal·lori també?

MARQUÈS. — També.

SILVI. — Jo que us volia demanar que disfressessiu el motiu.

MARQUÈS. — L'Orlenghi es prudent.

SILVI. — Prou que s veu. Ja us ho ha contat a vosaltres dos.

MARQUÈS. — Es que hem anat a trobar-lo i a interrogar-lo.

SILVI. — A interrogar-lo! Jo t'escric que haig de parlar-te d'una cosa secreta i urgent, i tu, sense saber res més, ten vas de dret al marquès.

MARQUÈS. — No era pas difícil endevinar-la.

SILVI. — Que no? Per mi, prodigiós. I com que no crec en els prodigis, fes-me l favor d'explicar-m'ho.

MARQUÈS. — Tot seguit.

SILVI. — No. Espera-t, espera-t. Primer, lo altre. Per què volies privar-me d'anar al Club ahir vespre?

MARQUÈS. — Precisament perquè ja preveia...

SILVI. — Què dius ara? Se podia preveure ja que algú tractés de lladre al meu pare?

MARQUÈS. — Deixa estar la paraula.

SILVI. — Ah, no! Aquesta es! L'he tinguda tota la nit clavada a l'ànima. «Lladre» va ser la paraula. Lladre! Lladre! Sents? An el meu pare?

MARQUÈS. — I vès, el desgraciat va llençar la primera que li va venir a la llengua. Qui vol tirar una pedra, no mira de quin color es. Jo preveia l'excitació den Faust.

SILVI. — Contra l meu pare?

MARQUÈS. — Sí.

SILVI. — Però va fugir, sabs? Al trot de dos cavalls, va fugir. Li vaig córrer darrera, però... Ah! Això no t'ho-deu haver contat, no, el teu marquès.

MARQUÈS. — Sí, m'ho ha dit. Ell es qui se l'en va dur. En Faust no volia seguir.

SILVI. — El defenses?

MARQUÈS. — Me tens disposat a acompanyar-te al camp de l'honor contra ell. Però això no vol dir que en Faust deixi d'esser tant

bon xicot com tu mateix: t'ho asseguro.

SILVI. — Eh? Mira: ja t pots desfer del compromís, si vols. Te deixo en plena llibertat de fer-ho. En comptes de tu ne trobaré cent.

MARQUÈS. — Si nò m'haguessis demanat, jo hauria vingut a oferir-me.

SILVI. — El qui l defensa aprova lo que...

MARQUÈS. — Jo aprovo lo que vas a fer i deploro lo que ell ja ha fet. Estava boig.

SILVI. — Si es boig, quel tanquin.

MARQUÈS. — Els Lamias estan a punt de fallir i en Faust està convençut que aquesta situació es deguda al teu pare.

SILVI. — De quina manera?

MARQUÈS. — No ho sé, perquè jo no hi entenc.

SILVI. — Cal entendre-hi, per ventura? Coneixes prou el meu pare i sabs que si hi ha home bo al món es ell. No es així?

MARQUÈS. — No t dic pas lo contrari. Tu m preguntaves com vaig preveure l'excitació den Faust i t'ho explico. Ahir vespre vaig dinar al Club. Ell hi era. El vaig veure en un estat d'exaltació perillosa, i jo, que t'havia recomanat tant que no manquessis a la votació, vaig venir aquí per deturar-te. M'havies quasi promès no...

SILVI. — En efecte.

MARQUÈS. — I mentres jo era allà dins...

SILVI. — Va treure-m de casa un disgust pueril. Déu ho sab si jo veia aont anava. Sense ni adonar-men, me vaig trobar en aquell portal. El destí ho voldria. Però més val així.

MARQUÈS. — Quan vaig saber que havies sortit, vaig córrer al Club. Ningú t'hi havia vist. Van dir-me que l'Orlenghi se n'havia emportat en Faust. Vaig respirar. I aquest matí t'eu volant.. Llavors he corregut a casa en Tal·lori i hem decidit tots dos sentir l'Orlenghi, que es gran amic meu i que t té en molt bon concepte a tu. Necessitava assegurar-me que en Faust no ho hagués confiat an algun pillet.

SILVI. — Tant se valia!

MARQUÈS. — I perquè jo hauria desitjat també trobar un fals pretext pel desafi.

SILVI. — Està entès i moltes gracies. Encara me n'hauras d'explicar més de coses; però ara hem de proveir a lo urgent. Així que vingui en Tal·lori, anem-nos-en a casa en Faust Lamias, que de segur ens espera. Així al menos vui creure-ho. El meu encarrec es ben senzill: condicions extremes. M'entens? M'has entès?

MARQUÈS. — No s'ha de tractar d'això encara.

SILVI. — Doncs, de què s'ha de tractar?

MARQUÈS. — He dit an en Tal·lori que, de primer, me deixés venir tot sol. He estat esperant que m'anessis arrencant de mica en mica això que t'haig de dir. No ho has fet, i es necessari que ho sapigues. La ruïna dels Lamias es deguda a... una trama del teu pare.

SILVI. — No es veritat.

MARQUÈS. — N'he vist les proves.

SILVI. — Mentida, mentida. No es veritat.

MARQUÈS. — Per què mentir?

SILVI. — No ho sé. Alguna raó tindras: t'hauran enganyat. Els altres aniran enganyats. No importa. Jo sé que no es veritat.

MARQUÈS. — Me tens o no per bon amic teu?

SILVI. — Més facil me seria dubtar de la teva amistat que no pas de la probitat del meu pare.

MARQUÈS. — Els negocis...

SILVI. — Els negocis de les persones decents són nèts sempre. De probitat no més n'hi ha una. Qui es honrat en el viure, es honrat en els negocis. El meu pare es l'home més honrat i generós que he conegut. El qui es honrat no arruïna ningú.

MARQUÈS. — Però, escolta-m...

SILVI. — No. Lo que estas fent es vil, molt vil. M'ofens mil vegades més tu que l'altre. Ni que fos veritat, a un fill mai se li diu del seu pare una semblant cosa. El mer fet de dir-la, revela ja que es falsa. No t crec. Vés-ten.

MARQUÈS. — En Faust no escolta raons, sab que ningú pot dubtar del seu coratge i que, després del teu cosí Eduard, ell es el millor espatutxí de Milan. Però com que lo que l mou no es sinó la venjança contra l teu pare, està prompte en dar-te totes les satisfaccions que vulguis i en la forma que vulguis, mentres que, primer, — t'estic repetint paraules textuais de l'Orlenghi, que

són les d'ell, — se constitueixi un tribunal d'honor davant del qual provarà...

SILVI. — Que lo que ell cridava es la veritat? Eh? Oh, sí! Que vinga l tribunal d'honor. I que ho provi. I, quan ho haurà provat, jo me li agenollaré als peus i li demanaré perdó. Però que ho provi, sents?, perquè, si no n surt, no tornaré pas a destorbar-vos a tu ni a l'altre: li abusaré l cervell a l'acte.

MARQUÈS. — L'Orlenghi creu que sel podria dissuadir d'aquell proposit fent que l teu pare desistís de completar la ruïna del seu.

SILVI. — Un rescat!

MARQUÈS. — Un acte de justícia.

SILVI. — Prou, prou! Quin fastic! Prou! No m facis pas sentir més marranades. Prou. Jo induir el meu pare a...? Puhè!

MARQUÈS. — Pensa-t'hi!

SILVI. — Sabs lo que m respondria l meu pare, quan l'insultés amb una proposició semblant? Sem treuria del davant a puntades de peu com un goç.

MARQUÈS. — Es que no hauries precisament de dir-li, sinó de despertar-li la compassió: ell sempre ha sigut amic dels Lamias, i per tu no sabria tenir un no. El teu pare es generós.

SILVI. — Com un lladre, eh? Vés-ten.

MARQUÈS. — Silvi, Silvi!

ESCENA XI

EN TAL'LORI I ELS CITATS

AMBRÒS. — El senyor Tal'lori. (*Se n'entorna.*)

TAL'LORI (*entrant depressa*). — Impossible fer re. Impossible fer re. Acabo de trobar en Raspini trasbalsat, furiós. El teu cosí Eduard ha insultat en Faust quan sortia de casa i l'ha bofetejat.

SILVI. — Què dius, ara?

TAL'LORI. — L'esperava a la porta. En Faust ha encarregat tot seguit als dos oficials que anaven amb ell les condicions del combat.

SILVI. — Doncs i jo?

TAL'LORI. — Lo teu vindrà després, si de cas.

SILVI. — No pot ser. Primer me toca a mi. No men pot privar ningú. No pot ser. Jo quedaria deshonorat. Me toca a mi. Això es una infamia. El primer ultratjat he sigut jo.

MARQUÈS. — Calma-t, calma-t!

SILVI. — No ho veieu què heu fet? Doncs ara us toca a vosaltres impedir-ho a tot estrop. La culpa es vostra. Què he fet jo? Que he fet jo? A l'apuntar el dia us he cridat; m'havieu d'esperar o venir corrents: ara ja estaria tot a punt.

TAL'LORI. — Qui podia somniar amb que...?

SILVI. — I aquell bretol d'Eduard!

MARQUÈS. — Se veu que ho haurà sabut... i que de cop i volta...

TAL'LORI. — De cop, no. Cah! Ja se la duia pensada.

SILVI. — Pensada?

TAL'LORI. — No goso dir concertada; però pensada, n'estic segur. L'Eduard, ahir nit, va saber ja lo que passava. I ahir mateix, quan ja ho sabia, va tenir molt tranquil una sentada amb el senyor Raspini, que va encarregar-li de fer proposicions d'avenença al teu pare.

SILVI. — An el meu pare?

TAL'LORI. — I l'Eduard ha complert.

SILVI. — Sí: jo ho he vist.

TAL'LORI. — Quan?

SILVI. — No fa una hora que era aquí, enraonant amb ell. I quina era la proposició?

TAL'LORI. — Ah!... Alterat com estava, en Raspini no me l'ha explicada. Ell creia que per evitar el teu desafiament amb en Faust... Però sembla que el teu pare no hi vol saber res.

SILVI (*al marquès*). — Ah! Veus? Veus, veus?

TAL'LORI. — I es sortint d'aquí que l'Eduard ha anat a apostar-se.

SILVI. — Veniu amb mi a sentir el meu pare.

MARQUÈS (*de sobte*). — No, no, no. Lo que hem de fer es una altra cosa. Al teu pare, si m vols creure, parla-n'hi tu, per més que m sembla inútil. Ara, en Tal'lori i

jo ns en anirem a l'acte a trobar en Faust per planye-ns de lo que ha passat i demanar-li que ns dongui la preferència. No ho farà, perquè no ho pot fer, perquè estan ja començades les negociacions amb el bretol del teu cosí, i ens trobarem amb l'entrebanc d'un parell de testimonis capcalents i no amb dos homes de seny com nosaltres. Del teu honor personal no ten preocupis, tant perquè, en primer lloc, tu no has faltat a cap regla, com perquè, en tot cas, la culpa es nostra. Hi ha ls teus volants que ho proven. Mai ningú podrà malpensar de tu.

SILVI (*tapant-se la cara amb les mans*). — Oh!
TAL'LORI (*afectuosament*). — Té raó, Silvi.
Coratge.

MARQUÈS. — Mentrestant tu no t moguis. Ja vindré a informar-te. I re contra l'Eduard, sents?

TAL'LORI. — Per caritat! En Raspini m'ha dit que sota d'això hi ha un mobil lleig de diner. Jo tindrè ocasió de saber-ho. I, si fos així, crec que...

SILVI (*al marquès*). — Dius que tu has vist les proves de que l meu pare...

MARQUÈS. — Sí. I en Tal'lori també.

SILVI (*an en Tal'lori*). — Fins tu? Vui veure-les.

MARQUÈS. — Perfectament. Les veuras. (*An en Tal'lori.*) Anem, anem.

(*Sen van tots dos per l'usual.*)

ESCENA XII

EN SILVI, AVIAT L'AMBRÒS, I DESPRÉS EN CESAR

(En Silvi toca la campaneta i compareix l'Ambròs.)

SILVI. — Escolta, Ambròs: diras a les senyores que tinc molt mal de cap i que me n'he anat a veure si m'alivia una mica l descans, perquè la nit passada no he pogut dormir. Que no entri ningú, que no necessito re, sinó un xic de repòs. Diga-ls bé, eh?, que faig bona cara, que nom trobo malament.

AMBRÒS. — Si vol que l'acompanyi...

SILVI *(esforçant-se a somriure)*. — No, no. Un bon sòn i en dugues hores curat. Vés.

(L'Ambròs sen va. En Silvi, laç i capolat, ronceja pera anar-sen. S'asseu, amb la cara immobilitat, la vista fixa, aluit per un pensament implacable. En Cesar entra, atravessa cap al seu dormitori, però repara en Silvi, que no l'ha vist. Llavors s'hi atansa un xic amb intenció de parlar-li. En Silvi se n'adona, l'esguarda i acota l cap. En Cesar sel contempla un moment esperant que parli, i, a la fi, sen va lentament.)

ACTE TERCER

El mateix decorat dels precedents

ESCENA I

EL MARQUÈS, I'AMBRÒS I DESPRÈS LA FLORA

MARQUÈS (*entrant pel salonet groc i anant-sen cap a la porta usual*). — Ambròs: digui a donya Flora que...

AMBRÒS (*que l'esperava*). — Perdoni si m'estava aquí esperant-lo. Donya Flora desitja veure-l.

MARQUÈS. — Millor. Aont es?

AMBRÒS. — Està esmorzant amb el senyor i la senyora. Però m'ha manat que la cridés quan vostè sortís de la cambra de don Silvi.

MARQUÈS. — Cridi-la, cridi-la.

AMBRÒS (*entra al menjador, aon se veuen en*

Cesar, l'Elisa i la Flora asseguts a taula. Parla baixet a la Flora; aquesta s'alça, diu alguna cosa als sogres i surt a l'escena.)

FLORA.—Marquès: perdoni, si l'he fet esperar.

MARQUÈS.—Precisament tinc un encarrec per vostè.

FLORA.—Digui: ¿que es veritat que l meu cosí Eduard ha insultat al senyor Lamias?

MARQUÈS.—Qui li ha dit?

FLORA.—Es veritat?

MARQUÈS.—Sí, senyora. Com ho ha sabut vostè?

FLORA.—Veig que tot el servei ne parla. A mi m'ho ha dit la cambrera de la mamà. No m'he atrevit a parlar-ne amb els meus sogres... Però, digui-m: com ha sigut i per què. En Silvi, desde ahir nit, està inaccessible. Jo, de primer, no n feia cas. Però la seva visita d'aquest matí, la den Tal·lori, l'obstinada reclusió del meu marit, que no vol veure ningú fora de vostès; totes aquestes coses i l'acte de l'Eduard, se m'al·malgamen i men fan una de sola. Tindrà l'amabilitat de...?

MARQUÈS.—Ahir vespre, al Club, en Faust Lamias va parlar en termes ofensius de don Cesar Nal·li. En Silvi n va haver esment, i tot seguit va donar-nos an en Tal·lori i a mi la missió de procedir convenientment.

FLORA.—I es batrà?

MARQUÈS.—Acabo d'entregar-li una carta den

Tal·lori i meva en la qual transcrivim les esqueles que ell ens posà ahir vespre, afermem la seva prioritat, deplorem l'intromissió violenta d'un extrany en una discussió que li pertany de dret, regoneixem que en Lamias, després de l'acte brutal de don Eduard Falcieri, pot llegítimament refusar-li tota explicació, i deposem l'encarrec.

FLORA. — I en Lamias ho refusa?

MARQUÈS. — Absolutament.

FLORA. — I es bat amb l'Eduard?

MARQUÈS. — Demà al matí.

FLORA. — Oh! Pobre Silvi!

MARQUÈS. — Segur que tots els fatxendes se riuran d'ell.

FLORA. — Quina humiliació!

MARQUÈS. — Haurà de resignar-se a la consideració de la gent com cal. El judici dels altres escau millor a l'Eduard.

FLORA. — Però si l'Eduard ignorava que en Silvi...

MARQUÈS. — No, que ho sabia.

FLORA. — En Silvi hauria hagut de cridar-lo an ell.

MARQUÈS. — Moltes gracies per la preferencia.

FLORA. — Cridant també a vostè.

MARQUÈS. — Gracies per la companyia: no l'hauria acceptada.

FLORA. — Per què? L'Eduard es un proxim parent; la seva exclusió era una ofensa, i es comprèn quel ressentiment l'hagi impelit a...

MARQUÈS. — No m'atreveixo a discutir-li l'concepte cavalleresc del seu senyor cosí. Fer-ho m semblaria d'una psicologia un poc... troglodita.

FLORA. — Però, què l porta a batre-s?

MARQUÈS. — Miri: el gust d'anar a plantofades com els carreters.

FLORA. — I com s'arregla ara, això? Què hi diu en Silvi? Què li ha aconsellat vostè? Oh! Quin conflicte, Déu meu! Quan el seu pare ho sapiga!

MARQUÈS. — Vol dir que no ho sab?

FLORA. — A taula gastava tant bon humor...

MARQUÈS. — Tant com acostuma?

FLORA. — I més i tot. De manera que, per amagar-li la meva engunia, jo li he preguntat si havia fet algun bon negoci.

MARQUÈS. — I què li ha respost ell?

FLORA. — Què ns importa, ara, aqueixa conversa?

MARQUÈS. — Faci-m el favor, digui.

FLORA. — Ell m'ha respost, rient: «Magnific. He perdut cent mil lires».

MARQUÈS. — Millor l'hauran fet, doncs, els acreedors de l'Eduard.

FLORA. — Què vol dir?

MARQUÈS. — Ja l'hi explicarà l seu marit.

FLORA. — Que l puc veure en Silvi? Ja que vostè té l privilegi...

MARQUÈS. — No se n'ofengui del meu privilegi. Mentres s'esperava una solució a cops de sabre, com volia vostè que en Silvi

s'atrevis a dir-n'hi una paraula? Ara, sí, li dirà tot, per greu que li sapiga. A mi m'ha tocat un treball ben penós: el de dur-li proves i documents que li han destruït una fe cega, vital. Es tot lo que puc dir a vostè. Ell mateix m'ha encarregat que li parlés en aquests termes i que intercedís amb vostè perquè ara no s'oposi, a presència dels seus, a la resolució irrevocable que ha pres.

FLORA. — Una resolució?

MARQUÈS. — De la qual ell, ara com ara, no li pot explicar els motius i que ha de comunicar immediatament als seus pares. Sen vol tornar a Roma.

FLORA. — Quan?

MARQUÈS. — Demà de matí.

FLORA. — Quin disbarat!

MARQUÈS. — Doncs, si no fos per vostè, ell marxaria ja aquesta tarda.

FLORA. — Oh! Quin disbarat, quin disbarat!

MARQUÈS. — En Silvi li dirà lo demés. El pobre està, ara, passant una prova decisiva, d'aquelles que rarament se donen a la vida; però es de bon tremp i...

(La Flora fingeix un somriure ironic.)

MARQUÈS. — Fa bé, sab? de tenir-se'l riure. Més tard li hauria sabut greu.

FLORA. — No vulgui llegir en llibres closos, cregui: podria trobar-hi coses desagradables.

MARQUÈS. — Si ho diu per mi, tant se m'en-

dóna. Tant si he vist bé com malament, li prego que m perdoni; però, sobre tot, cregui an en Silvi; que mai, mai de la vida n'es estat més digne.

FLORA. — I ha sigut vostè qui li ha aconsellat la marxa?

MARQUÈS. — Una decisió així no s'aconsella, però l'aprovo i l'admiro.

FLORA. — Quina raó podrà dar als seus pares?

MARQUÈS. — Ja té l pretext pensat.

FLORA. — Una mentida!

MARQUÈS. — Donarà com urgent un treball que ja sàb que haurà de fer més tard. Vostè ja deu saber quin.

FLORA. — No: en Silvi no men parla mai dels treballs que haurà de fer.

MARQUÈS. — Vaja: consent en secundar-lo?

FLORA. — Aquesta marxa es una fugida.

MARQUÈS. — M'acontentaré no més de que m prometi que no hi farà cap oposició fins que n Silvi li hagi confiat el seu secret. I això serà avui mateix.

FLORA. — Miri que s'alcen de taula, si no vol ser vist.

MARQUÈS. — Tant se m'endóna. No m moc. M'ho promet?

FLORA. — Si tant s'hi empenya...

ESCENA II

EN CESAR, L'ELISA I ELS CITATS

CESAR. — Ah! És el Marquès!

MARQUÈS. — Déu los guard, senyor Nal·li,
donya Elisa...CESAR (*a la Flora*). — Tu ns has plantat en
sec.

FLORA. — Havia de parlar amb el senyor.

CESAR. — Podies fer-lo entrar al menjador i
hauries acabat d'esmorzar.

FLORA. — Ja havia acabat.

CESAR. — Li hauriem ofert una taça de cafè.
Ara, si la conversa era confidencial...MARQUÈS. — Precisament per això m'he per-
mès demanar que la senyora...CESAR. — Ah! Si es així... Però, quins misteris
se coven avui per aquesta casa! Confidè-
ncia amb en Silvi, confidència amb la
Flora...

ELISA. — L'ha vist an en Silvi?

MARQUÈS. — Sí, senyora. Ja està bé del tot.
Era re: una lleugera alteració de ventrell.
Aviat sortirà.CESAR. — I la meva dona que... uii... ja se
veia malalt de debò!

ELISA. — No exagerem.

CESAR. — I tal, i tal. No n'estaves poc d'espan-

tada a taula! Si jo no t'hagués animat...
 MARQUÈS. — Oh! Lo que es en quant a esglai per la salut den Silvi, m'atreviria a dir que vostè no va pas a la saga de donya Elisa, no.

CESAR. — Li sembla?

MARQUÈS. — N'estic segur.

CESAR. — Potser sí: no hi ha ningú perfet en aquest món. Flora: vols dar-me l diari? Deu ser allà, damunt la xemeneia.

FLORA. — Molt bé diu, papà.

(En Cesar s'asseu a la taula-escriptori. La Flora li porta l diari i roman al seu costat.)

ELISA *(que està asseguda a la poltrona de la xemeneia. El Marquès, dret al costat d'ella. Al Marquès)*. — Hi ha hagut disgustos. No m'ho negui. Ignoro quins i no ho pregunto, però n tinc la certesa. Digui-m tant sols que en Silvi no corre cap perill.

MARQUÈS. — Li asseguro baix paraula d'honor.

ELISA. — Així l crec. Gracies.

ESCENA III

EN SILVI, DESDE LA SEVA ESTANÇA, I ELS CITATS

SILVI. — Mamà: aquest vespre m'has de donar un dinar dels d'upa.

MARQUÈS. — Tant, per recomençar?

SILVI. — Si d'ahir ençà no he pres aliment!

MARQUÈS. — El dejuni té una gran virtut i un defecte enorme: cura i...

ELISA (*somrient*). — I mata de gana.

SILVI (*entrant*). — I, ademés, que hem de celebrar una bona nova que he rebut aquest matí. Escolta-ho, Flora.

(*En Cesar està atentíssim.*)

FLORA. — Ja t'escolto, ja.

SILVI. — L'encarrec de dos retrats.

ELISA. — Dè debò?

MARQUÈS. — Els senyors... de dos en dos.

SILVI. — Ja començava a amoinar-me i veure-m fóra de voga. En tres mesos de vagar, ni un sol encarrec!

ELISA. — Oh! Amb el teu nom!

SILVI. — Sabs, Flora, aquell retrat de miss Cline, que van premiar-me a París?

FLORA. — Sí.

SILVI. — M'han demanat el del pare de la miss i el de sa mare. Lord Cline es vice-president del Derby i un caçador furiós de cervos. L'haig de retratar a cavall, de grandor natural i vestit de caça.

MARQUÈS. — Amb una orla de banyes?

SILVI. — No, però amb la canilla d'alans en rengla.

MARQUÈS. — I la senyora?

SILVI. — També a cavall, i aquesta amb el falcó al puny. Lady Cline es la que ha restaurat a Anglaterra la caça amb falcó.

MARQUÈS. — Amiguèt, quin encarrec!

CESAR (*apart*). — El comparet!

ELISA. — I ja són a Milan aquests senyors?

CESAR. — Què dius, a Milan? A Roma. No es veritat, Silvi?

SILVI. — Certíssim, papà.

CESAR. — Diantre!

ELISA (*an en Silvi*). — I te n'iras a Roma?

SILVI. — Forçosament.

ELISA. — I aquesta es la bona nova que hem de celebrar?

SILVI. — De totes maneres me n'hi hauria tornat passat Carnaval. Falten tres setmanes. Tu ara estas bona. Del vint de novembre que som aquí: dos mesos i mig d'oci absolut ja m'rovellaven.

ELISA. — Aviat?

SILVI. — Aquells senyors sen volen tornar a Anglaterra immediatament després de Pasqua. Anant depressa, necessito un mes i mig de posa. Són retrats de compromís, i no m'voldran pas posar cada dia.

ELISA. — Doncs quan penses marxar?

SILVI. — Demà. Demà al matí, en l'exprés de Fiorença.

ELISA. — Però si ni temps hi ha de preparar-ho! I la Flora?

SILVI. — Suposo que bé voldrà acompanyar me.

FLORA. — Jo? Com tu vulguis.

ELISA. — Oh! Quin disgust me doneu! Així, de cop i volta! Quasi més valia que no haguessiu vingut.

SILVI. — Que t'penses, mamà, que no m'sab

greu a mi també, d'haver de deixar-te?

CESAR. — I jo, que no soc ningú?

SILVI. — De deixar-vos a tots dos. Però una ocasió com aquesta a un artista no se li presenta dos cops a la vida.

CESAR (*alçant-se i acostant-se an en Silvi*). — Així marxés demà al matí. Ja ho tens fixat, eh?

SILVI. — Es necessari.

CESAR. — És que tu i jo hem de parlar... llargament.

SILVI (*procurant somriure*). — Llargament, papà! Si apenes tinc temps de fer els banyals!

CESAR. — Bastarà l'criat.

SILVI. — Sí; però es que, ademés, haig d'arranjat un munt de cosetes..!

CESAR. — Les petites se deixen.

SILVI. — Si vols insistir per dissuadir-me, te demano que ho deixis córrer: discutir això i contradir-te, me sab greu.

CESAR. — I ara! Dissuadir-te? I ca! Quan m'he oposat a la teva voluntat, o a un desig teu tant sols? Mai de la vida! No tracta de la teva marxa.. o únicament d'això. Ja m'proposava tenir la sentada abans que l'anunciessis.

SILVI. — Esperava que podriem passar aquestes poques hores tots plegats... amb la mamà i amb tu.

CESAR. — Oh! La teva mare, a la sentada, també hi assistirà, si vols.

SILVI (*ben sobte i viu*). — No, no, no.

CESAR (*impetuós i sever*). — Es que no tinc re a ocultar jo, sabs?

ELISA (*espaordida*). — Què diu? Què ha passat? M'has espantat tota! Per què?

SILVI. — Quan vulguis, papà.

CESAR. — Està bé.

ELISA. — Cesar: què passa?

CESAR. — No t'espantis. Te sembla si pot passar re de témer entre en Silvi i jo? Entre persones que s'estimen com ens estimem nosaltres dos....

SILVI. — Oh! I tant si t'estimo!

CESAR. — Està clar. Trobaria tant monstruós que no fos així, que no t sabria pas culpar a tu. Sempre n donaria la culpa an algun confident que t bufa. (*Ullada al marquès.*)

SILVI. — Papà, si vols que enraonem, anem hi aviat.

CESAR (*mirant-se l rellotge*). — Ara mateix m'es impossible; però l'impediment durarà pocs minuts.

SILVI. — No l pots evitar?

CESAR (*amb cert embarrac*). — Com no preveia la teva marxa i et sabia al llit per una indisposició que no gosava esperar fos tant passatgera, farà mitja hora que he escrit. (*Estossega.*) Espero algú. Espero al meu nebot.

SILVI (*furiós*). — L'Eduard? L'Eduard aquí?

CESAR (*amb autoritat*). — L'he cridat jo.

SILVI. — Tu? Ho hauras volgut. (*Anant-sen.*)

MARQUÈS (*prompte*). — No, no.

ELISA (*espantada*). — Aon vas?

SILVI. — Vaig a rebre-l.

FLORA (*detenint-lo*). — Que t tornes boig?

CESAR. — Aquí. Jo t'ho miano.

(*L'Elisa cau aclofada a la butaca, plorant.*)

SILVI. — L'Eduard i jo no hi cabem en aquesta casa.

CESAR. — Aquí casa hi ha lloc per qui jo vui.

SILVI. — Vols dir que ja has fet la tria?

FLORA (*an en Silvi*). — Mira la teva mare!

SILVI. — Si tu ho sabessis!

FLORA. — Ja ho sé. I comprenc la teva indignació; però no afegixis el ridicol d'un debat així a...

SILVI (*foragitat*). — An aquell altre, eh?

MARQUÈS (*a l'Elisa*). — Donya Elisa, ajudi-us. Endugui-sel, cregui-m.

SILVI. — An aquell altre... de la repulsa, eh?

ELISA. — Silvi, vine-ten amb mi. Vine, fill, que m fas morir. (*L'agafa per un braç, el marquès per l'altre, i l'empeny cap a la seva estança.*)

SILVI. — Sí, mamà... Sí, sí... Anem-nos-en. El meu pare m'ha tret. Anem-nos-en, anem-nos-en, que aquí hi perdria l cap.

ELISA. — No diguis això. No veus que no es possible? No diguis això, per Déu!

MARQUÈS. — M'havies promès que...

FLORA (*abraçant an en Cesar*). — No diguis res, papà; no badis boca: t'ho suplico; no l'encenguis més...

(En Silvi ha desaparegut dins la seva habitació empès per l'Elisa i el marquès.)

ESCENA IV

LA FLORA, EN CESAR I DESPRÉS L'EDUARD

FLORA *(continuant)*. — En Silvi, ara, no sab lo que s fa. I té raó, pobre. No contra tu, no. La seva resistència a l'entrevista que li demanaves, sí, era ingrata, injustificable; però, respecte a l'Eduard, no més que jo t pogués dir...

CESAR. — Sí, filla, sí: ja l deixo estar. No t'afectis també tu, ara. Veuras com les coses per sí soles se tornaran a arreglar. Parlant clar, la gent s'entén. Mai hauria cregut que arribessim a...

(L'Eduard entra per l'usual.)

CESAR. — Ja ets aquí? Vine amb mi, doncs. *(Se n'entra al seu dormitori.)*

(La Flora, sense mirar l'Eduard, li passa per davant, encaminant-se també al seu.)

EDUARD. — Ni un Déu te-guard?

(La Flora no respon.)

EDUARD. — Què significa això?

FLORA. — Has ofès mortalment an en Silvi.

EDUARD. — Qui ha sigut la bona ànima que t'ho ha dit? Aquestes coses les dónes no

heu de saber-les. Però, perquè ho sàpigues, te diré que si hi ha persona al món que no tingui dret a culpar-me, aquesta ets tu.

FLORA. — Jo?

EDUARD. — L'oncle m'espera. Demà t'ho explicaré.

FLORA. — No t demano explicacions; però si l'cor te diu de donar-me-les i tals que puga repetir-les al meu marit, vinguen depressa: no deuen pas ser tant llargues.

EDUARD. — Que previsor! Com que mai sabem què pot succeir...

FLORA (*ofesa*). — Oh!

EDUARD. — El ser previsor mai està de més. Abans del vespre ns veurem.

FLORA (*prest*). — Ah, no!

EDUARD. — Quina por!

FLORA. — No tornis pas: t'ho prohibeixo. Ai, si n Silvi t trobés aquí!

EDUARD. — Procura impedir-ho tu.

FLORA. — No, no m trobaries.

EDUARD. — Ja ho veurem.

CESAR (*desde dins*). — Eduard.

EDUARD. — Ja vinc, oncle, ja ving. (*A la Flora.*) D'aquí una hora.

FLORA. — No ho vui, no ho vui pas.

EDUARD. — Ja entenc! Te trobaré aquí.

(*Se n'entra a la cambra den Cesar.*)

ESCENA V

LA FLORA, AVIAT UN CRIAT, I DESPRÉS
EL MARQUÈS

FLORA (*resta un moment pensativa*). — No, no, no. (*Toca la campaneta. Després de llarg silenci.*) Se bat demà al matí! (*Tota resolta.*) No. Impossible.

EL CRIAT. — Senyora.

FLORA. — Mira: don Eduard es allà amb el senyor. Sortirà aviat. Si tornés més tard i demanés per mi, li diras que no hi soc. Ho sents?

EL CRIAT. — Es que don Eduard no ho pregunta mai qui hi ha a casa! entra com un de la família.

FLORA. — Ah! Està bé.

EL CRIAT. — Però si vostè vol que...

FLORA. — No, no importa.

(*El marquès entra, venint de l'habitació den Silvi*)

FLORA. — Ja pots retirar-te. (*El criat sen va. Al marquès.*) I en Silvi?

MARQUÈS. — Calmat. Tant, que fins ha tranquil·lit ja a sa mare. Espera que don Cesar el cridi.

FLORA. — Aleshores hi tornarem a ser.

MARQUÈS. — No hi ha perill. S'ha exaltat d'aquella manera perquè l'ha agafat de sorpre-

sa. Ara ja sab què l'espera i està sobre sí. Que ha vingut? (*Indicant la cambra den Cesar.*)

FLORA. — Allí es.

MARQUÈS. — I vostè està ja decidida a anar-sen amb en Silvi?

FLORA. — Decidida, no; però, si ho volen, me n'aniré.

MARQUÈS. — Suposo que quedem amics, eh?

FLORA. — No ho veu? Amiguíssims.

MARQUÈS. — No. Recordo que si tractés de llegir en aqueix llibre clos...

FLORA. — Oh! No vui llegir hi ni jo mateixa. Deixem lo clos: es més prudent.

MARQUÈS. — Això no ho cregui pas. Aquesta prudencia es de covards. Siguin bones o dolentes, les veritats que duem a dins hem de procurar conèixer-les. Quan se volen ignorar, les bones entristeixen i les dolentes envileixen. En Silvi ha sabut mirar-la fit a fit la seva.

FLORA. — La veritat den Silvi deu ser molt senzilla.

MARQUÈS. — Senzilles, totes les veritats ho són.

ESCENA VI

ELS CITATS, L'EDUARD, I DESPRÉS EN CESAR

EDUARD (*entra venint de la cambra den Cesar*)

i dient, mirant allí). — Deixa-m fer, oncle.
(Atravessa l'escena pera eixir per l'usual, i a l'esser al llindar se gira.) A reveure,
 Flora. *(Sen va.)*

(La Flora fa un lleu moviment envers ell, però s detura.)

CESAR *(desde l llindar de sa cambra).* — Flora: vols fer-me l favor de cridar el teu marit?

FLORA. — Me permets que jo li parli primer que tu? Crec que serà bo tant pels uns com pels altres. Fes-me l favor.

CESAR. — Ja m cridareu, doncs. *(S'entorna a la cambra.)*

FLORA *(al marquès, que fa per anar-sen).* — Una paraula. *(A mitja veu.)* No es un gran espatutxí l senyor Lamias?

MARQUÈS. — Ho espero amb tota l'ànima. *(Reverencia i sen va.)*

FLORA *(a la porta del seu marit).* — Silvi.

ESCENA VII

LA FLORA I EN SILVI

FLORA *(apenes en Silvi entra).* — He demanat al teu pare que m deixés parlar amb tu primer que ell. Espero que, quan haurem enraonat tu i jo, la vostra entrevista no us serà tant penosa. Per induir-me a aprovar

davant dels teus la nostra marxa, el marquès m'ha promès que tu m' diries el per què d'ella. Diga-mel.

SILVI. — Ja te l'hauria dit motu-propri, sense que m'ho demanassis; però hauria volgut fer-ho més tard. Haig de recullir-me... i pesar les paraules. És tant difícil i n'he passades tantes d'ahir ençà! Sèu. Creu que em costa!

FLORA. — Vols que t'ajudi?

SILVI. — No podries.

FLORA. — Qui sab! Com que m'imagino saber de què s tracta...

SILVI. — T'ho imagines!

FLORA. — Sí. I per això m tens trista. Ets ni fet exprés per exagerar les coses.

SILVI. — No, no. No hi dónes.

FLORA. — Oh, prou! El marquès m'ha dit que t'ha dut proves i documents, i, després, la teva resistència en sentir al teu pare... Se tracta dels Lamias, que estan fent aigües.

(En Silvi s queda fitant-la, tot sorprès.)

FLORA. — Fa tres dies que a Milan no s parla de re més. Totes les meves relacions planyen en Faust i malparlen del teu pare.

SILVI. — Com! Te n'han parlat a tu?

FLORA. — Això no. Però ho he caçat al vol.

SILVI. — Doncs, què es lo que sabs?

FLORA. — Déu meu! No m'ho facis dir. Sé que l teu pare s'ha aprofitat d'això que tant de mal ha fet als altres.

SILVI. — I què n'indueixes tu d'això?

FLORA. — Jo, re. Què vols que n'indueixi?
Són negocis.

SILVI. — Però...

FLORA. — Són negocis. Ja està dit tot. Ahir vaig agafar ta mare a soles per parlar-ne una mica, i, al demanar-li algun detall, fins ella va respondre-m: «Són negocis: no ns hi hem de ficar nosaltres».

SILVI. — Un clos impenetrable entorn de la Divinitat, eh?

FLORA. — Realment són coses que, si ns toquen, es de tant lluny...

SILVI. — No t sembla, al revés, que ns toquen molt de prop?

FLORA. — Encara pitjor. En aquest cas, la delicadesa aconsellaria ignorar-les.

SILVI. — Doncs digues que estaves ben informada.

FLORA. — Informada! Ho he endevinat. Lo que es extrany que tu no ho hakis vist fins ara.

SILVI. — Jo? Oh! Ni somniar-ho!

FLORA. — Ho crec. Com que tu vius als núvols! Si ni coneixes ningú dels que t rodegen.

SILVI. — No, eh?

FLORA. — Tu ignoraves la fama que té l teu pare de comerciant sense entranyes.

SILVI. — En absolut. I tu no?

FLORA. — Jo? No. Per això valuava i valuo en més la bondat que tant guardadeta s té no més pels de casa. La bondat del que es bo amb tothom no té merit. Sabent-lo inexo-

nable amb els extranys i veient-lo tant generós amb nosaltres, sento... què sé jo?... un cert orgull de conquesta. El teu pare es tot un home. Tallat a la moderna.

SILVI. — De manera que... tens la consciència tranquil·la?

FLORA. — Per què no?

SILVI. — Ni se t'havia ocorregut mai preguntar-te, doncs, com s'obté tant de diner?

FLORA. — Oh! Oh! (*Com volent dir: «I per què?»*)

SILVI. — I ten podies gaudir tranquil·la?

FLORA. — Què n'hauria tret d'indagar orígens?

SILVI. — És que tu ja ls coneixies.

FLORA. — I què? Capfica-t'hi!

SILVI. — I com se fa per no capficar-s'hi?

FLORA. — Si fóra fins una ingratitut!

SILVI. — Potser sí; però jo hi penso.

FLORA. — Tantes coses com hi ha que són més dignes del teu pensament!

SILVI. — Trobes?

FLORA. — És clar que sí! Un artista com tu ha d'aixecar més la mirada. La sort t'ha deslliurat de tot allò que es vulgar i baix. Jo veig la teva missió molt alta: l'art; un orde d'aplicació i d'estudi, no sé com dir-ho, un culte a la bellesa, que ls altres no poden atényer. ¿Per què t vols perdre, doncs, en minucies fastigoses? Capficar-se així pel diner es molt burgès. No ho trobes? Pensa que la teva dona té més criteri que tu. A tu t falta l sentit practic de la vida. Com

bon artista que ets, vius sempre pels nuvols, pels nuvols, en ple regne sideral.

SILVI. — M'alegro que m vulguis practic.

FLORA. — Convindria que ho fossis, sí. Faig lo que dec. Anunciant la marxa, t'he contradit gens ni mica? Veritat que no? Doncs quan n'haurem parlat tu i jo, veuras com no marxem.

SILVI. — No, Flora, no: ens en irem.

FLORA. — No ho puc creure.

SILVI. — Marxarem. Fa un moment que estava ben segur de poder-te arrencar un consentiment ple de fe i entusiasme, una rendició absoluta de la teva consciencia a la meva. Ara ja no. Deies molt bé: jo no conec els que m rodegen, començant per tu. M'has obert els ulls. Pobra Flora! Que coses sabst! I com pots soportar-la una ciencia tant trista? Ara no m sento amb forces per arriscar discussions. No trobant una adequació perfecta de punts de vista, això que jo hauria de dir-te no t'entraria. Sols insisteixo que la meva resolució es irrevocable.

FLORA. — Però, d'anar-ten, què t creus que n'hauras tret? Veiam.

SILVI. — Crec que m'hauré deslligat del...

FLORA. — El diner del teu pare, ja que n'hem de parlar, el gastaras a Roma, en lloc de Milan.

SILVI. — Ja t dic jo que no.

FLORA. — Com!

SILVI. — Que no.

FLORA.—Te penses que ton pare, per castigar-te d'aquest dissentiment, te privarà de...

SILVI.— Men privo jo.

FLORA (*tota sorpresa, llarg silenci*).— No ho entenc prou. Què vols dir?

(*En Silvi s'alça i se passeja.*)

FLORA.— Torna-m'ho a dir. T'asseguro que no ho he comprès. I la pensió anyal?

SILVI.— A passeig.

FLORA.— Què? No la voldras?

SILVI.— No.

FLORA.— I et proposes dir-ho al teu pare?

SILVI.— El meu desig era, aquí, callar-li tot. Desde Roma hauria trobat forma de...

FLORA.— Ah, no! Escolta. No. Això ja es massa. No, no, no. T'asseguro, Silvi, que, quan hi hakis pensat bé, amb la deguda calma, te semblarà increïble.

SILVI.— Ni així mudaré de pensar. No vui viure més de l'esfondrament dels altres.

FLORA.— I anaves a pendre una resolució semblant sense consultar-me-la?

SILVI.— Crec complir el meu dever.

FLORA.— Fins amb mi?

SILVI.— Fins amb tu. Jo haig de vetllar per la teva dignitat.

FLORA.— La dignitat de la miseria!

SILVI.— No, no t'espantis, que la nostra renúncia no tindrà pas tant merit! L'any passat, pintant, vaig guanyar divuit mil lires.

FLORA.— Si ja quasi ns ho costaven cavalls i cotxel

SILVI. — Aquest any guanyaré molt més.

FLORA. — Compara-ho amb això que renunciés.

SILVI. — Capficar-se tant pel diner fa molt burgès, Flora.

FLORA. — Per no pensar-hi, cal tenir-ne.

SILVI. — Ah! Ah!

FLORA. — Ten rius? Tu m'has ponderat els teus guanys. La teva dignitat comença pel superflu.

SILVI. — Els he ponderat per esvair-te la por.

FLORA. — Voldria veure si curt de recursos...

SILVI. — A mils i mils són els que breguen per la vida.

FLORA. — I tu faries una tal ofensa al teu pare!

SILVI. — Massa que hi penso! Prou me martiritza no saber pensar en re més!

FLORA. — I li vols pagar així!

SILVI. — Me l'estimo. Per ell faria ls més grans sacrificis, però una gratitut remunerada me semblaria sospitosa.

FLORA. — De tu mai ningú podrà dubtar.

SILVI. — No més que jo n dubtés n'hi hauria prou: me sorprèn que tu no ho entenguis.

FLORA. — Qualsevol dòna, al meu lloc, pensaria com jo penso.

SILVI. — Cap dòna que estimi.

FLORA. — A què ve ara, l'amor?

SILVI. — A què ve? Que no l veig. Ni un sol accent d'amor se t'ha escapat dels llavis. En el temporal que corro, tu no hi veus sinó l diner que podem perdre.

FLORA (*abraçant-lo, cada cop amb foc més se-*

ductor).—Ah! No, no, no. Mil altres coses hi veig, mil coses t'haig de dir encara. Si no cedeixes avui, tot se perdrà, jo ho sé; si ten vas, el teu proposit ja no'l revoques mai més, i jo haig de persuadir-te, es necessari. Haig de defensar-me i defensar-te a tu de tu mateix. Si m'estimes, no t precipitis. No parlaves del meu amor? Oh! Això, això es lo que jo defenso. Què m'importa lo demés? Jo temo, escolta-m, jo temo que la lluita de la vida t'allunyi de mi. Pensa que jo soc una criatura frivola, inutil, com una flor innatural d'invernacle. I si no t'agrada més? Si la meva bellesa, despullada d'oripells, no t sembla ja més aquella? I jo t vui agradar, Silvi, com t'he agradat...

SILVI (*desfent-se d'ella*).—Vés, vés, vés. Ets una pobra dòna.

FLORA (*imperiosa*).—Bé, doncs. No ho vui, ho entens? Tu no tens el dret d'imposar-me...

SILVI.—Ja. Ja ho vas dir ahir vespre que t'havies casat amb mi pels diners.

FLORA.—No vaig dir tal.

SILVI.—No en aquesta forma brutal, s'entén. Però quan l'Eduard... Ah!... ah!... Aquell era l'home per tu!

FLORA.—Boig!

SILVI.—Adhuc per ell, eh? se t destroça l cor, anant-en?

FLORA.—Estas boig, estas boig.

SILVI. — No es extrany que fossiu tant amics!

FLORA. — I tal! Per això l'he posat a la porta
fa un moment.

SILVI. — Quan?

FLORA. — Pensa en això que vas a fer, Silvi!
No diguis al teu pare que...

SILVI. — Quan l'has posat a la porta?

FLORA. — No ns ocupem d'altri. Parlem de
nosaltres.

SILVI. — Quan? Digues.

FLORA. — Ara mateix. Volia explicar-me la feta
d'aquest matí.

SILVI (*somrient*) — Ah!

FLORA. — Jo li he respost que si l que m volia
dir t'ho podia repetir a tu... Aquí, el teu
pare l'ha cridat. Ell insistia en veure-m més
tard: jo li he dit que no l rebria.

SILVI. — I ell ha cobrat. Vet aquí les explica-
cions. En dubtes?

FLORA. — No! I què? Què se m'endóna a mi?
Te creus que puc pensar en aquestes coses,
ara?

SILVI. — Una altra, eh? es la que ara t'escou!
Tu estas per les coses positives. Ets una po-
bra dòna. En quant a això del dret d'impo-
sar-te les condicions de vida que accepto jo,
ja ho veurem. Prou greu me sab haver-te
perdut: no vui ara que tu t perdís. Vés a fer-
te l'equipatge. Demà, al matí, marxarem.
(*La Flora s'alça i d'una revolada s fica a
la seva cambra. En Silvi toca la campa-
neta. L'Ambròs entra.*)

SILVI. — Pregunta al senyor si vol que entri jo aont es ell.

ESCENA VIII

EN SILVI I EN CESAR

(En Cesar entra. L'Ambròs el segueix i sen va pel menjador.)

SILVI *(apenes en Cesar ha entrat)*. — Te demano perdó de lo que t'he dit fa poc i del to que he usat.

CESAR. — T'ho he perdonat ja, mentres ho deies. *(Pausa)*. I, de poder, t'hauria estalviat aquest col·loqui, que es fins penós per mi. Estem malavesats tu i jo. Desde que tens ús de raó, tu i jo no hem canviat mai una paraula en que ja no estessim d'acord per endavant, tacitament. Avui sembla que ha arribat el dia de dissentir. Tu sents algun rau-rau i tractes d'amagarmel. De què, no ho sé; però endevino que s' refereix a mi, que m'interessa. Aquest matí te n'anaves, t'has repensat, m'has posat les mans a les espatlles, m'has escorcollat l'ànima amb la mirada i m'has abraçat de sobte tot resolut, com qui s'espelleix de damunt un mal pensament. De cop no n'he fet cas, però hi ha coses que tornen i

un les rumia. Més tard, quan m'he acostat a tu, allí, al veure-t sol i malmirós, m'has llençat una mirada plena d'angoixa.

SILVI. — Sí. Acabava de tenir un gran disgust.

CESAR (*continuant*). — Plena d'angoixa i inquisitiva, i tot seguit has abaixat el cap com si m'condemnessis. Entre nosaltres hi ha un malentès que hem d'aclarir aviat. Parlem-ne, doncs, amb calma, procurant primer de tot treure-ns de per mig la novetat de la teva marxa. És cert que t demanen a Roma?

SILVI. — M'han encarregat aquells retrats amb molta pressa.

CESAR. — Però no avui.

SILVI. — No avui. Ja fa algun temps. Però jo mateix vaig fixar el principi de la Quaresma.

CESAR. — Si l'Eduard no s'hagués immiscuït en la teva qüestió amb en Lamias, hauries marxat igualment?

SILVI. — Està clar que la mala acció de l'Eduard...

CESAR. — No la califiquis aixís. El teu cosí ha vindicat una ofensa que tu mateix anaves a vindicar.

SILVI. — Era dever meu i hi tenia dret.

CESAR. — Si tu no t'haguessis mogut de Roma, el dever i el dret bé eren seus. Doncs vès si no pot ressentir-sen ell i tot.

SILVI. — Quis ressent d'una ofensa no pacta componendes indignes i es resol a venjar-la quan el negoci li ha fallit. Si està per

fer aqueixes trafiques, senyal que no li ha entrat gens.

CESAR. — Bé. Aquí no hi som per ocupar-nos de l'Eduard.

SILVI. — Tu l'has nomenat. Parlem-ne. Sabs què diu per aquí? Que la seva provocació l'ha acordada amb tu aquest matí.

CESAR. — És una calúnnia.

SILVI. — Les apariències...

CESAR. — L'Eduard m'ha vist esglaiat de pensar que anaves a desafiar-te amb en Lamias i ell ha trobat el camí de posar-se en el teu lloc. És absurd pensar que jo conegués el seu determini. Ara, que la notícia m'ha tret un gran pes del cor, això sí.

SILVI. — No m'ho diguis!

CESAR. — Per què? Jo de reparacions no n buscava. Els ultratges dels desesperats a mi no m'indignen. Qui cau al foc, en treu pels queixals. És l'únic consol que li queda. Més, si la reparació s'imposa, sempre m complaurà poder-ne sortir amb el menor dany possible. El teu cosí es més fort que tu, i ell hi va sobre segur. Jo no he pensat sinó en la teva salvació.

SILVI. — Com que en tota la vida no has pensat sinó en fer me ric!

CESAR. — Ah, sí! Planyne-ten!

SILVI. — Deixem-ho, papà, deixem-ho, deixem-ho. Què n treurem de seguir, si no ns 'entendrem mai? Si tu m'interrogues, jo no sé improvisar la resposta que caldria.

I no vui parlar, no puc parlar. Impossible! Impossible! Te veig aquí, davant meu, i se m'apareix tota la meva vida; sem reproduïx tota, tota, baix la custodia del teu afecte; torno a veure en detall totes les seves vicissituds, i en cada una d'elles hi regonéc el teu amor i la teva tutela. Per què no hem viscut sempre plegats? En la llarga convivència, potser hi trobaria ara algun disgust de que aferrar-me, per endurir la meva tendresa. Ara no t conec sinó pels beneficis. Com discutir, doncs, tu i jo? Posem entre un i altre un gran silenci: deixa-m adar, deixa-m anar.

CESAR. — Tu jutges el teu pare.

SILVI. — No t jutjo. Les coses m'hi empenyen. Però jo t separo de les coses.

CESAR. — Paraules! Jo no vui indulgència ni de tu ni de ningú. Veïam: de què m'acusesses? Què t'han dit de mi? Vomita-ho.

SILVI. — He vist les teves cartes a l'Isidor Lamias.

CESAR. — Quines cartes?

SILVI. — Aon li prometies aliar-te amb ell.

CESAR. — Eh? Això són negocis. No hi tens res que veure.

SILVI. — N'he viscut fins ara!

CESAR. — Raó de més. Dóna-men gracies. Vol dir que si res ten toca, es l'aprofitar-ten; no conduir-los ni valuar-los. Què hi entens tu? Aont ho hauries après? Rodant pel món com un príncep? Pintant teles? Lle-

gint llibres delitosos i refinant-te amb sensacions exquisides? Jo fa quaranta anys que hi brego i tu vols ser el meu jutge!

SILVI.—De rectitut no més n'hi ha una mena.

CESAR.—Es fals. Del govern de casa teva tu no n'has de donar compte a ningú, i jo haig de dur els meus llibres al Tribunal i em poden fixar fins els dispendis domèstics. El negoci es el negoci. Una llei especial els regula. La condició permanent d'ell es la lluita. Sinó m'antico jo, s'anticiparan els altres. Voldries que sucumbís jo? Ho preferiries? Seria més honrat? Oh! Prou ho sé que la retorica sentimental cultiva flors d'eloqüència desdenyosa contra ls homes de negoci! Ahir vespre mateix tu n vas fer un pomet quan parlaves den Falba, al qual no volieu deixar entrar al Club. I ningú pensava en tancar-li la porta perquè sigui un sàtir estantís que va matar a disgustos la seva dòna i escandalitza a les seves filles. En això, que la llei no prohibeix, jo compendria que hi suplís la teva rectitut. Però, cah! Diuen: bola negra perquè es un negociant! I sí que ho es! I jo també ho soc. Amb ell he fet negocis potser deu o dotze vegades.

SILVI.—Tu?

CESAR.—Jo. I me n'alabo. Es un home molt llest.

SILVI.—Així sí que...

CESAR.—Deixa-m dir, que no he acabat. Vol-

dria veure a Borsa quin paper hi farien, de mig-dia a les dugues, els teus miraments! Aont hi ha qui guanya hi ha qui perd. El diner no penja dels arbres com la mèl. Per entrar a la meva caixa, ha de sortir d'altres caixes que estaven ja oberetes esperant el moment d'engolir-se l meu. D'igual a igual; però, i l'engany! Ah! Obre l'ull. Qui vol comprar barato i vendre car, — i tot queda reduït aquí, — ha de conèixer el valor positiu i mentir-lo escientment dugues vegades. Mentir-lo quan compra i mentir-lo quan ven. La bona fe! Pren-la per viatic i prova de fer camí: al primer retop cauras, i ja t'hauran vist l'orella. Aon la desconfiança es virtut, la bona fe es flaqueza. Els grans senyors d'algun temps, recelosos custodis de la lleialtat i de l'honor, se reservaven un comerç: el de cavalls. I en el negoci de cavalls eren tinguts per licits i quasi meritoris els enganyos més vils. I encara avui mateix. El Duc de Ronci, un descendent dels creuats, va vendre-m a mi, dant-me garça per perdiu, un cavall tenyit de groc, i sen va envanir en el Club, on tots aquells refinats encara n fan broma. «Bé: però hi ha un límit», diuen els pudibunds. Quin? pregunto jo. Qui l'ha fixat? Galdosa prohibat una prohibat aproximativa! Aquesta moral fluctuant no fa per mi. Jo ho vull tot ben puntualisat. Es lícit tot allò que la llei no castiga.

SILVI. — Adhuc trencar la paraula?

CESAR. — Ja hi tornem? T'he parlat en general, perquè si bé volia mostrar-me tal com soc, no m dignava defensar-me de les imputacions d'un fill meu. Però, si tant ho vols, fins això faré. Amb tu! T'han ensenyat les meves cartes an en Lamias? Està bé: jo te n'ensenyaré de les que ell m'escrivia deu anys enrera, idèntiques a les meves i que van dar igual resultat. Qui s bat amb llops, aprèn a mordre.

SILVI. — La culpa dels altres es la teva defensa?

CESAR. — Per què no? Totes les tuteles socials han partit d'aquest principi.

SILVI. — No, no, no. Jo no ho sé explicar, però no pot ser així. Unicament la probitat pot esser norma de sí mateixa. Juraria que has conegut ben bé un centenar de banquers que no pensen pas com tu.

CESAR. — Però ls vuitanta són a l'hospici. Volies que ls seguis?

SILVI. — Millor, mil vegades.

CESAR. — Ets boig.

SILVI. — Per què no te m posaves, doncs, al teu costat i m'imbuïes els teus principis? Ara, ni tu ni jo passariem aquest torment. Per què m'has tingut tant lluny? Per què vas ficar-me en un món que ignora la teva logica formidable del negoci? Me l'havies d'infundir amb la pràctica diària fins que me la sentís en mi com cosa meva, nascuda de les fonts naturals de la vida. La teva

veritat no m'hauria assaltat ara com un enemic imprevist. Me vas rendir tant fàcilment, me vas fer concebir tant absoluts la probitat i l'honor! No m vas ensenyar sinó allò que es bonic i que es noble en la vida i men vas amagar les lletjors.

CESAR. — Les reservava per mi i procurava afranquir-ten.

SILVI. — Pobre pare! Vas desarmar-me i ara amb un cop m'aterres.

CESAR. — He treballat quaranta anys com un manobre. Entre una societat de plaers fàcils i grossers, jo he sabut mantenir-me sobri i honest sempre. He ajudat als meus pares. La teva mare pot dir-te si he sigut mai escas en socórrer els necessitats. Examina la meva vida: te l'entrego sencera i te deixo en llibertat de judicar-la. Però l negoci no es la vida: es un instrument de la vida, i un instrument que no coneixes. Si l seu maneig m'ha endurit, més sincer que ls altres, jo n regonec l'aspror. He errat el camí? No ho crec; més, si així fos, això sols a mi m'atany. No he sigut considerat fins ara? Qui t'ha demanat a tu comptes dels meus actes? La riquesa es com l'aigua del mar: ningú s fixa en els rius que l'alimenten.

SILVI. — Qui vulga fruir de la riquesa ha de respondre dels seus orogens.

CESAR. — Jo ja ten dispenso.

SILVI. — Davant del món sempre t defensaré.

CESAR. — Moltes gracies. Què m'importa l món? Qui m'importa ets tu.

SILVI. — El meu afecte no ha minvat: potser ha crescut.

CESAR. — Per la pietat que t'inspiro? No n vui. I a la cort, què penses fer?

SILVI. — D'aquí endavant compto bastar-me a mi mateix.

CESAR. — Vols dir?

SILVI. — M'he fet un nom en el món de l'art que m permetrà viure amb desembraç.

CESAR. — És a dir que renegues de mi?

SILVI. — No renego de ningú. No has viscut del teu treball? Doncs deixa-m seguir el teu exemple.

CESAR. — De tu, de tu he viscut. I tu, d'una urpada, me l'arrenques, la vida. Calles. Ho tens resol, eh? Refuses el meu diner perquè t deshonra. Sí, sí, aixís es. Diga-m'ho cara a cara; cara a cara m'ho has de dir. No ho has pogut pensar? Doncs lo pitjor ja es fet. Vui sentir quin sò tenen aquelles paraules en els teus llavis. Diga-m, Silvi, que t deshonra. Una ànima pura com la teva abomina les falses reticencies. Ah! Però, fins aquesta puresa, sabs?, es fruit del meu diner. Oh! No tel treuras de sobre, no: es una lepra. Tot: el teu orgull, la teva austeritat, l'ingratitude, tot, tot ho deus an ell. Has sigut forjat amb l'or meu, ho sents? Muda-t, si pots.

SILVI. — Es cert: tot això que soc es obra teva.

I t'ho agrairé sempre com el benefici més gran.

CESAR. — No parlis d'agraïment. Per qui he remat tota la vida? Quan m'he aprofitat dels meus guanys? Soc un home senzill, de poques necessitats. De noi, portava la llenya a les estufes del Banc ont el meu pare servia de moço. Si tu no haguessis vingut al món, creus tu que m'hauria esquerràcat així per apilar milions? Què n'hauria fet? Què n faig, per ventura? Què n faré, si mels refuses?

SILVI. — Tu m'has volgut fer feliç, no es veritat? Vine aquí, vine aquí, vine aquí. M'has desitjat la felicitat; doncs bé: no me la disputis, ara: vui rebre-la de tu: dóna-m el teu consentiment. Me semblo a tu. Soc tallat de la mateixa fusta, aspra i dura. M'has dat de tu la part millor. Deixa-m obrar segons la teva indole nàdva. La teva gran deria de la vida ha sigut perseguir un intent difícil i llunyà. Per què privar-me que jo faci altre tant? El bé més gran que un pare pot fer als seus fills, l'unic dot llegal, es armar-los per la vida i llençar-los a la vida. No desdenyo la fortuna, però me la vui fer jo. La que s reb d'un altre es una divinitat tenebrosa i freda que l'esclavisa i l'encongeix com a un dipositari. Qui se la guanya, l'esmersa com llevor pel món, amb alegria. La sent seva, nascuda d'ell, i s'omple de goig pensant

que la pot renovar cada hora. Mira entorn teu: els únics rics utilment generosos són no més els que han sabut fer-se la fortuna.

CESAR. — Tard t'han il·luminat aqueixes veritats tant hermoses. Has esperat veure-les quan te separes de mi, del teu pare!

SILVI. — Quan un immens dolor m'ha obert els ulls, he descobert que les duia a dins de mi mateix.

CESAR. — Amb la meva condemna! No: tu no pots pretendre que jo consenti un acte que enderroca tant crudelment tota la meva obra. Seria la confessió d'una culpa que no regonec. Vés, vés. Tens la meva porta oberta per eixir i tornar a entrar sempre que vulguis. Viu del que es teu: no serà per gaire temps. Després de mi... Però tén compte, sents, que jo llegeixo en els teus ulls... Si mai... si mai t'ho conec! Tu ho has dit: ets de la meva fusta. Ets dur com una penya... Però t'venceré, creu. Ah! Te penses tu que es tant facil prescindir dels goigs del diner? M'he esquerraçat quaranta anys per acabar-me. Ah! Ah! El fruit de les fadigues llargues es revés, molt revés. Tu no més fa dos anys que ets casat, i no tens fills... Però a tu no t'vam tenir fins al cinquè any de matrimoni. Jo ho deixaré als que han de venir... Oh! Veiam: prova d'escapar-ten. Te reblo la cadena als punys i l'hauras d'arrocegar com un forçat.

SILVI. — No pensem en lo remot, i no ns-sepa-

rem amb paraules aspres ni amargues. Que-
dem com hem estat sempre fins ara: un
pare i un fill que s'estimen, promptes a
donar la vida l'un per l'altre. No es així?

CESAR. — Oh! Més que la vida donaria per tu.

SILVI. — Cada any ens veurem al llac.

CESAR. — Entenc! A casa la teva mare!

SILVI. — I tu vindras a Roma...

CESAR. — A la teva! En llocs neutrals sempre!
(*Llarg silenci. S'alça.*) Ja està tot dit, eh?

SILVI. — Tot. (*L'un i l'altre estan un moment
mirant-se amb tendresa angoixosa. En Silvi
fa acció de voler abraçar el seu pare.*)

CESAR (*apartant-lo suaument*). — No, no, no.
Ah! No, no. (*Sen va a passes feixugues cap
a sa cambra.*)

SILVI (*amb passió, contenint-se les llagrimes*). —
Que la mamà no ho sapiga.

CESAR. — No he callat mai re a ta mare, ni ta
mare res a mi, i li diré fins això... quan
sereu sòra. Aquesta vetlla hem d'estar ple-
gats en la millor harmonia, eh? (*S'es asse-
renal i atravessa ja amb pas segur el llindar
de la seva cambra.*)

(*En Silvi s'entorna lentament a la seva
habitació. L'escena resta uns moments
buida.*)

ESCENA ULTIMA

L'EDUARD, I DESPRÉS EN SILVI

(L'Eduard entra tot cautelós per l'usual.)

SILVI *(tornant a eixir tot depressa)*. — Ah! M'ho semblava! No m buscaves a mi, eh? Per la meva dòna venies: per donar-li explicacions de lo que has fet aquest matí. Dona-me-les a mi!

EDUARD. — M'es igual. Perquè has de saber que, quan algú m'ha demanat el per què d'un acte meu, mai l'he deixat sense resposta: perquè he volgut fer-ho.

SILVI. — I si tel tirés a la cara aquest per què?

EDUARD. — No he trobat encara ningú que s'hi atrevís.

SILVI *(a tocar, cara a cara)*. — Ets un traficant d'honor! Ho sents? Un traficant d'honor! T'ho hauré de dir al mig del carrer?

EDUARD *(que l'escolta impassible i orgullós)*. — Ton pare t salva.

SILVI. — Eh! Deixa-t de pares! Acabem-ho d'una vegada tu i jo. Ho vols? Digues. *(De cop.)* Ah! Ah! Tens por!

(L'Eduard somriu.)

SILVI. — No: por de les armes, no, que ja hi tens la mà trencada com home de l'ofici. Esgrimint-les no pagaries els deutes. Del

meu pare tens por. El diner del meu pare em salva; perquè ja sabs que, un cabell no més que m toquessis, el meu pare t tancaria la bossa. I tu ets home, sí, per jugar-te la vida un moment, però no per cansar-la anys. Això es. I ara, ara has guanyat la partida, sí. Te deixo l camp ben lliure... i la caixa plena. Afanya-t a escurar-la: es el sol bé que pots fer-me.

EDUARD. — Ja sabs que aquesta casa m'es sagrada. No t puc respondre. (*Sen va en sec.*)

SILVI (*rient*). — Ah! Ah! Ah! Diu que li és sagrada! Li es sagrada! (*Corrent darrera d'ell.*) Vés a batre-t, heroe!

TELÓ

OBRES DEL TRADUCTOR

NOVELES

La Papellona.	(Segona edició.)
L'Escanya-pobres.	(Tercera edició.)
Vilaniu.	(Agotada.)
La febre d'or.	(Agotada.)
La Bogeria.	
Pilar Prim.	(Segona edició.)

QUADROS EN PROSA

Croquis del natural.	(Agotada.)
Notes de color.	(Segona edició.)
De tots colors.	(Agotada.)
Figura y paisatge.	

TRADUCCIONS

La Desconsolada, de BENJAMÍ BARBÉ.	(Agotada.)
Memorias d'un nihilista, d'ISAAC PAULOUSKI.	
Un llibre trist, de TOLSTOI.	
Poemets en prosa, d'IVAN TURGUENEFF.	